

**HOTUBA YA WAZIRI WA
MIUNDOMBINU MHESHIMIWA
DR. SHUKURU JUMANNE KAWAMBWA (MB), AKIWASILISHA
BUNGENI MPANGO WA MAENDELEO NA MAKADIRIO YA MATUMIZI
YA FEDHA KWA MWAKA 2008/2009**

A: UTANGULIZI

1. **Mheshimiwa Spika**, kufuatia taarifa iliyowasilishwa leo ndani ya bunge lako tukufu na Mwenyekiti wa Kamati ya Bunge ya Miundombinu, naomba kutoa hoja kwamba Bunge lako tukufu likubali kupokea, kujadili na kupitisha Mpango na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Fedha ya Wizara ya Miundombinu kwa mwaka 2008/2009.

2. **Mheshimiwa Spika**, awali ya yote napenda nitumie fursa hii kumpongeza **Mheshimiwa Rais Jakaya Mrisho Kikwete** kwa kuchaguliwa kuwa Mwenyekiti wa Umoja wa Nchi za Afrika. Kuteuliwa kwake kumedhihirisha imani kubwa waliyo nayo viongozi wa nchi za Afrika kwake binafsi na Taifa letu kwa ujumla.

3. **Mheshimiwa Spika**, napenda kumshukuru kwa namna ya pekee **Mheshimiwa Rais Jakaya Mrisho Kikwete**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa heshima kubwa aliyonipa kwa kunitewa kuongoza Wizara hii nyeti ya Miundombinu. Napenda kumhakikishia Mheshimiwa Rais na watanzania wote kwa ujumla kwamba nitajitahidi kwa uwezo wangu wote kuhakikisha kuwa nafanikisha malengo ya Wizara hii na ya Taifa kwa ujumla. Aidha, naendelea kuwashukuru wananchi wa jimbo la Bagamoyo kwa kuendelea kunipa ushirikiano mkubwa.

Aidha, napenda kuchukua nafasi hii kumpongeza sana **Mheshimiwa Mizengo Kayanza Peter Pinda**, Mbunge wa Mpanda Mashariki kwa kuteuliwa na hatimaye kupitishwa kwa kura nyingi na Bunge hili Tukufu kuwa Waziri Mkuu wa 10 wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Napenda pia kuwapongeza Waheshimiwa Mawaziri wenzangu waliopewa nyadhifa za kuongoza Wizara hii pamoja na Wizara nyingine mbalimbali katika Serikali hii ya Awamu ya Nne. Napenda kuungana na Waheshimiwa Wabunge wenzangu kumpongeza **Mheshimiwa Benedict Ole Nang'oro (Mb)** kwa kuchaguliwa kwa kura nyingi kuwa Mbunge wa Jimbo la Kiteto. Ushindi alioupata umeonyesha imani kubwa waliyo nayo wananchi kwa Chama Cha Mapinduzi na kwake pia. Aidha, nawapongeza

Waheshimiwa Al-Shaymar Kwegyir (Mb) na **Mchungaji Dr. Getrude Lwakatare (Mb)** kwa kuteuliwa kuwa Wabunge wa CCM.

4. **Mheshimiwa Spika**, napenda pia kumpongeza Mwenyekiti na Wajumbe wa Kamati ya Bunge ya Miundombinu kwa kuchaguliwa kushiriki kwenye Kamati ya Sekta hii. Napenda kuishukuru kwa dhati Kamati hii chini ya Mwenyekiti wake **Mheshimiwa Mohamed Hamisi Missanga (Mb)**, Mbunge wa Singida Kusini kwa ushirikiano na ushauri ambao umesaidia kwa kiasi kikubwa katika kuboresha utendaji wa Wizara na sekta kwa ujumla. Aidha, naishukuru pia Kamati ya Mahesabu ya Serikali (PAC) iliyoongozwa na Mwenyekiti wake **Mhe. John Momose Cheyo (Mb)** kwa kutembelea na kukagua Miradi hususan ile ya barabara. Ziara hizi zimetoa changamoto ambazo zinaisaidia Wizara kufikia malengo yake hivyo nawashukuru wanakamati wote.

5. **Mheshimiwa Spika**, napenda kuchukua fursa hii kuwashukuru na kuwapongeza Mawaziri waliotangulia kuwasilisha hoja zao, hususan Waziri wa Fedha na Uchumi **Mheshimiwa Mustafa Mkulo**, Mbunge wa Jimbo la Kilosa: **Waziri Mkuu, Mheshimiwa Mizengo Kayanza Peter Pinda**, Mbunge wa Mpanda Mashariki kwa hotuba zao ambazo zimetoa mwelekeo wa ujumla katika masuala ya Mipango, Uchumi, Mapato na Matumizi kwa kipindi cha mwaka wa fedha 2008/2009.

Aidha, napenda kuwashukuru Waheshimiwa Wabunge waliochangia hotuba za Mawaziri waliotangulia. Maoni ya Wabunge hao yamesaidia kuboresha mipango ya Serikali katika sekta mbalimbali ikiwemo sekta ya Miundombinu.

B. MAELEKEZO YA ILANI YA UCHAGUZI YA CCM YA MWAKA 2005 NA UTEKELEZAJI WAKE

6. **Mheshimiwa Spika**, Ilani ya Uchaguzi ya CCM ya mwaka 2005 ilielekeza sekta ya Miundombinu, itekeleze maeneo muhimu yafuatayo:.

“Barabara:

(a) Kuendeleza na kuimarisha Mfuko wa Barabara (Tanzania Road Fund)

7. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu uimarishaji wa Mfuko wa Barabara, Serikali imeidhinisha mapendekezo ya jinsi ya kuongeza mapato ya Mfuko kwa ajili ya matumizi endelevu ya barabara ambapo tozo ya mafuta (fuel levy) kwa Mfuko wa Barabara iliongezwa kufikia shilingi 200 kwa lita badala ya shilingi 100 kuanzia mwaka 2007/08.

Hatua hii imeongeza mapato ya Mfuko ambayo kwa sasa yanafikia shilingi bilioni 218 kwa mwaka. Serikali inaendelea kutafuta vyanzo vingine vitakavyochangia mapato kwenye Mfuko huu ili kuongeza uwezo wa kuzifanyia matengenezo barabara zetu.

(b) Kukamilisha ukarabati wa barabara zote ambao unaendelea na ujenzi kwa kiwango cha lami ambao umekwishaanza katika barabara kuu.

8. **Mheshimiwa Spika**, miradi ya barabara iliyoelekezwa kukamilishwa ambayo utekelezaji wake ulianza toka Serikali ya awamu ya tatu ni 17. Kati ya miradi hiyo, miradi 11 imekamilika ikiwa ni asilimia 65 ya miradi iliyopangwa kutekelezwa. Aidha, miradi 6 ipo katika hatua mbalimbali za utekelezaji.

Serikali tayari imekamilisha ujenzi wa miradi ya barabara za:- Singida – Shelui (km 110), Shelui – Igunga (km 32), Igunga – Nzega – Ilula (km 215), Muhutwe – Kagoma (km 24), Nangurukuru – Mbwemkuru – Mingoyo (km 190), Mkuranga – Kibiti (km 79), Pugu – Kisarawe (km 6), Chalinze – Morogoro – Melela (km 130), Tunduma – Songwe (km 104), Kiabakari – Butiama (km 17) na Dodoma – Morogoro (km 256),

Miradi sita (6) ambayo imeanza na inaendelea kujengwa ni:- Tarakea – Rongai – Kamwanga (km 32), Mbeya – Chunya – Makongolosi (Mbeya – Lwanjiro km 36), Arusha – Namanga (km 105), ukarabati wa barabara ya Kilwa, DSM (km 11.6), Nelson Mandela DSM (km 115.6) na Sam Nujoma DSM (km 4).

(c) Kuendelea kuimarisha barabara nchini zitakazounganisha nchi yetu na nchi jirani kwa barabara za lami; zitakazounganisha Makao Makuu ya Mikoa yote pia kwa barabara za lami na kuunganisha Makao Makuu ya Wilaya zote kwa barabara zinazopitika wakati wote.

9. **Mheshimiwa Spika**, barabara za kuiunganisha nchi yetu na nchi jirani zimeendelea kuimarishwa. Jitihada zinaendelea kuhakikisha kuwa kiungo cha barabara ya lami kati ya Tanzania na Msumbiji (Mangaka – Mtambaswala) kinaanza kujengwa kwa lami. Aidha, nchi nyingine zilizobaki tayari zimeunganishwa kwa barabara za lami. Mikakati inaendelea ya kujenga barabara nyingine za mipakani kati ya Tanga na Horohoro (mpaka wa Kenya) na Mwandiga – Manyovu (mpaka wa Burundi) kwa kiwango cha lami.

Aidha, Makao Makuu ya Mikoa yote ya Tanzania Bara imeunganishwa kwa barabara za lami isipokuwa Makao Makuu ya Mikoa minne tu ambayo ni:- Manyara, Rukwa, Tabora na Kigoma.

(d) Kuanza ujenzi kwa kiwango cha lami barabara zifuatazo; Tunduma - Sumbawanga, Marangu - Tarakea - Rongai, Minjingu - Babati - Singida, Rujewa - Madibira - Mafinga, Mbeya - Chunya - Makongorosi, Msimba - Ikokoto - Mafinga, Arusha - Namanga, Tanga - Horohoro na ukarabati wa barabara ya Kilwa, Dar es Salaam, barabara ya Mandela, Dar es Salaam na barabara ya Sam Nujoma, Dar es Salaam.

10. **Mheshimiwa Spika**, kati ya miradi hiyo 11 mipya ya barabara iliyoainishwa kuanza kujengwa kwa kiwango cha lami, tayari miradi saba inaendelea na ujenzi kwa kiwango cha lami. Miradi hiyo ni:- Marangu - Tarakea - Rongai ambao uko katika hatua za kukamilishwa ujenzi, Minjingu - Babati - Singida tayari zabuni kwa ajili ya ujenzi zimekwishaitishwa na hivyo kutarajia kuanza kazi za ujenzi kabla ya mwisho wa mwaka 2008. Ujenzi wa barabara za Nelson Mandela na Kurasini - Mbagala (Kilwa Road) tayari umeanza kutekelezwa. Barabara ya Sam Nujoma ujenzi wake unaendelea na inatarajiwa kukamilika kabla ya mwisho wa Julai 2008. Katika barabara ya Mbeya - Chunya - Makongolosi, sehemu ya Mbeya - Lwanjilo tayari imepata mkandarasi na anaendelea na kazi za ujenzi. Kuhusu ukarabati wa barabara ya Arusha - Namanga, Mkandarasi yupo kwenye hatua ya kuanza kazi.

Miradi ambayo haijaanza ni: Tunduma - Sumbawanga (km 231), Singida - Babati - Minjingu (km 223), Rujewa - Madibira (km 146) na Tanga - Horohoro (km 65). Hata hivyo, kwa kutumia msaada wa Serikali ya Marekani kupitia 'Millenium Challenge Corporation' (MCC), Serikali imepanga kuzijenga kwa kiwango cha lami barabara za Tunduma - Sumbawanga (km 224.5), Songea - Namtumbo (km 70), Peramiho - Mbinga (km 80) na Tanga - Horohoro (km 65).

(e) Kuzifanyia upembuzi yakinifu na usanifu barabara kwa ajili ya kujengwa kwa kiwango cha lami.

11. **Mheshimiwa Spika**, barabara zinazoendelea kufanyiwa upembuzi yakinifu ni 8 kama ifuatavyo: Babati - Dodoma - Iringa (km 528), Sumbawanga - Kigoma - Nyakanazi (km 829), Musoma - Fort Ikoma (km 64), Korogwe - Handeni - Kilosa - Mikumi (km 353), Nzega-

Tabora – Sikonge - Chunya (km 599), Mtwara – Masasi – Songea - Mbamba Bay (km 829), Manyoni – Itigi - Tabora (km 249), na Ipole – Mpanda – Kigoma (km 582). Barabara zilizokamilisha upembuzi yakinifu ni 2 ambazo ni; Maganzo – Maswa – Bariadi – Mkula – Lamadi (km 171), na Bagamoyo – Saadan - Tanga (km150).

(f) *Kuhimiza maandalizi na ujenzi wa Daraja la Kigamboni chini ya uongozi wa Shirika la Hifadhi ya Jamii (NSSF) ili kuunganisha Kigamboni na Jiji la Dar es Salaam.*

12. ***Mheshiniwa Spika***, mchakato wa maandalizi ya ujenzi wa daraja la Kigamboni limechukua muda mrefu. Shirika la Hifadhi ya Jamii (NSSF) bado liko katika mchakato wa kukamilisha taratibu za kumpata mbia kwa ajili ya ujenzi wa daraja hili la Kigamboni. Wizara ya Miundombinu kwa kushirikiana na Wizara ya Fedha na Uchumi, Wizara ya Kazi, Ajira na Maendeleo ya Vijana na NSSF kwa pamoja zinaendelea kukamilisha taratibu za kumpata mbia wa kushirikiana kwenye kazi ya ujenzi wa daraja hili.

(g) *Kuhakikisha upatikanaji wa kivuko kipya cha Kigongo – Busisi (Mwanza).*

13. ***Mheshimiwa Spika***, Kivuko kipya cha Kigongo - Busisi kinachoitwa M.V. Misungwi chenye uwezo wa kubeba tani 250 kimekamilika na kuzinduliwa rasmi na Mheshimiwa Rais Jakaya Mrisho Kikwete tarehe 12 Mei, 2008.

(h) *Kukamilisha ujenzi wa daraja jipya la Mpiji ambalo litawezesha njia mbadala ya Dar es Salaam – Tanga.*

14. ***Mheshimiwa Spika***, napenda kulijulisha Bunge lako Tukufu kwamba ujenzi wa daraja la Mto Mpiji katika barabara ya Dar es Salaam-Bagamoyo ulikamilika mwaka 2005.

(i) *Kufanya upembuzi yakinifu, usanifu na ujenzi wa daraja la mto Kilombero na kukamilisha ujenzi wa daraja la mto Mwatisi katika mkoa wa Morogoro.*

15. ***Mheshimiwa Spika***, kazi ya upembuzi yakinifu wa daraja la Mto Kilombero umekamilika. Hatua inayoendelea ni usanifu wa kina na uandaaji wa nyaraka za zabuni za ujenzi wa daraja. Kuhusu daraja la Mto Mwatisi kazi ya usanifu wa kina imekamilika na ujenzi utaanza mwaka 2008/09.

(j) Kufanya usanifu wa daraja jipya la Ruvu

16. **Mheshimiwa Spika**, ujenzi wa daraja la mto Ruvu ulianza Mei, 2006 na unatarajiwa kukamilika Septemba, 2008.

(k) Kuendelea kuandaa mazingira mazuri ya kuishirikisha sekta binafsi katika ujenzi na matengenezo ya barabara kwa kutumia mfumo wa Jenga, Endesha na Kabidhi (BOT)

17. **Mheshimiwa Spika**, rasimu ya Sera ya Ushirikishwaji wa Sekta Binafsi katika ujenzi na matengenezo ya barabara kwa kutumia mfumo wa Jenga, Endesha na Kabidhi (BOT) imekamilika. Sera hii itatoa mwongozo wa jinsi ya kuishirikisha sekta binafsi katika utekelezaji wa miradi ya maendeleo.

(l) Kuanza ujenzi wa Daraja la Umoja (Tanzania na Msumbiji)

18. **Mheshimiwa Spika**, kazi ya ujenzi wa Daraja la Umoja kati ya Tanzania na Msumbiji ilianza mwaka 2005 na imekamilika kwa asilimia 63. Daraja hili linatarajiwa kukamilika mwaka 2009.

(m) Kuanzisha programu ya Taifa ya Usafiri Vijijini.

19. **Mheshimiwa Spika**, Wizara inaendelea kuchangia katika Programu ya Taifa ya Usafiri Vijijini kwa kuendesha mafunzo ya matumizi ya nguvu kazi katika ujenzi wa barabara vijijini (Upscaling of Labour Based Technology Programme).

Usafiri na Uchukuzi.

20. **Mheshimiwa Spika**, kwa upande wa Usafiri na Uchukuzi, Ilani ya Uchaguzi ya CCM ya mwaka 2005 ilielekeza sekta hii kuchukua hatua zifuatazo:

(a) Kuendelea kuliimarisha Shirika la Reli Tanzania (TRC) kwa lengo la kulipa uwezo wa kutoa huduma bora kwa bidhaa na abiria wa ndani na wa nchi jirani. Pia Shirika litaendelezwa kama mhimili wa mpango wa maendeleo wa eneo la Ukanda wa Kati.

21. **Mheshimiwa Spika**, Serikali imekamilisha mchakato wa kukodisha Shirika la Reli Tanzania (TRC) kwa Kampuni ya Reli Tanzania (TRL) ambayo ilianza kuendesha shughuli zake tarehe 1 Oktoba, 2007. Kampuni hii ni ya ubia kati ya Serikali ya

Tanzania kwa asilimia 49 na M/S RITES ya India kwa asilimia 51. Aidha, Serikali imeanzisha Kampuni ya kusimamia rasilimali na miundombinu ya reli kwa niaba yake. Kampuni hiyo ijulikanayo kama “Reli Assets Holding Company (RAHCO)” ina jukumu pia la kuendeleza miundombinu ya reli kwa niaba ya Serikali.

(b) Kuendelea kuliimarisha Shirika la Reli la Tanzania na Zambia (TAZARA) ili liweze kuhimili kwa uwezo mkubwa zaidi majukumu ya kuboresha huduma kwa bidhaa na abiria na kusaidia shughuli za uendelezaji wa mpango wa eneo la Ukanda wa Mtwara.

22. **Mheshimiwa Spika**, Serikali za Tanzania na Zambia zinaendelea na mchakato wa kuishirikisha sekta binafsi katika uendeshaji wa shughuli za TAZARA. Mawasiliano yanaendelea kati ya nchi hizi na China pamoja na Wadau wengine ili wakubali kushiriki katika kuendesha shughuli za MAMLAKA.

(c) Kuendelea kutafuta fedha kwa ajili ya ujenzi wa reli mpya za Arusha – Musoma, Isaka – Kigali na eneo la Ukanda wa Mtwara, ambayo itaunganisha Bandari ya Mtwara, Songea, Mbamba Bay, Mchuchuma na Liganga.

23. **Mheshimiwa Spika**, ujenzi wa reli ya Arusha - Musoma umejumuishwa katika Mpango Kamambe wa Reli ya Afrika Mashariki (East African Railway Master Plan) ambao unaendelea kukamilishwa chini ya Jumuiya ya Afrika Mashariki. Mpango huu utawezesha utafutaji wa fedha kwa pamoja kwa ajili ya uendelezaji wa miradi ya reli za Afrika Mashariki. Aidha, kazi ya upembuzi yakinifu kwa ajili ya reli ya Isaka – Kigali ambayo itaziunganisha nchi za Tanzania, Rwanda, na Burundi inaendelea na Mtaalam Mwelekezi DB International wa Ujerumani anatarajiwa kukamilisha kazi yake Agosti, 2008.

(d) Kuimarisha bandari za Kigoma na Kasanga.

24. **Mheshimiwa Spika**, Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari (TPA) imeendelea na kazi ya kuziboresha bandari za Kigoma na Kasanga katika Ziwa Tanganyika ili kuwa na uwezo wa kuhudumia abiria na mizigo kwa wingi zaidi. Kuhusu kuongeza kina cha maji, katika bandari ya Kigoma, TPA wamenunua mtambo wa kuondolea mchanga (dredger) ambao unategemewa kuwasili Julai, 2008 na kufanyiwa majaribio kabla ya kuanza kazi. Aidha, kazi ya kukarabati gati ya Kasanga ilikamilika Novemba, 2007. Kazi inayoendelea sasa ni kufanya usanifu kwa lengo la kupanua gati hii ili kuruhusu meli mbili kutia nanga kwa wakati mmoja.

(e) Kuvutia wawekezaji katika miundombinu ya uchukuzi ya reli, anga na maji katika kanda za maendeleo ili kuimarisha biashara kati ya nchi yetu na nchi jirani.

25. **Mheshimiwa Spika**, Kanda za Maendeleo zimeendelea kuimarishwa kwa kuboresha miundombinu ya reli, barabara pamoja na bandari. Juhudi mbalimbali zinaendelea kuchukuliwa za kuboresha barabara zinazounganisha nchi za Uganda, Rwanda, Burundi na Jamhuri ya Watu wa Kongo kupitia Bandari za Dar es Salaam, Tanga, Mwanza, Kigoma na Kasanga. Aidha, katika kuendeleza Ukanda wa Maendeleo wa Mtwara Serikali za Tanzania na Msumbiji zimeendelea na ujenzi wa Daraja la Umoja katika mto Ruvuma litakalounganisha nchi hizi mbili. Juhudi zinaendelea kuchukuliwa kuwezesha ujenzi wa barabara kutoka bandari ya Mtwara hadi bandari ya Mbamba Bay ili kufungua fursa za ushirikiano wa kibiashara na nchi za Msumbiji, Malawi na Zambia.

(f) Kuendelea kuutengenezea mazingira mazuri ya kibiashara Uwanja wa Ndege wa Kimataifa wa Dar es Salaam.

26. **Mheshimiwa Spika**, kazi ya ukarabati wa Uwanja wa Ndege wa Kimataifa wa Julius Nyerere (JNIA) inaendelea ikiwa ni pamoja na matengenezo ya maegesho ya ndege, upanuzi wa barabara ya pili ya kurukia na kutua ndege, mfumo wa umeme pamoja na uboreshaji wa mazingira. Miradi mingine ni pamoja na kufanya upembuzi yakinifu na usanifu wa jengo la abiria (Terminal 3 na jengo la mapokezi ya Viongozi Wakuu). Aidha, taratibu za kulipa fidia kwa viwanja vya Pugu, Majohe na Buyuni kwa ajili ya makazi ya wananchi wa Kipawa, Kigilagila na Kipunguni ili kupisha upanuzi wa Kiwanja zinaendelea.

(g) Kukamilisha ujenzi wa Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Songwe na kuimarisha viwanja vya ndege vya Kigoma, Tabora na Shinyanga.

27. **Mheshimiwa Spika**, ujenzi wa Kiwanja cha Ndege cha Songwe unaendelea. Kazi zinazoendelea ni kumalizia tabaka la mwisho la changarawe na kuweka lami katika barabara ya kutua na kurukia ndege pamoja na viungio na maegesho ya ndege, kuweka lami barabara ya kuingia kiwanjani (access road) pamoja na barabara nyingine ndani ya kiwanja. Kazi nyingine ni kukamilisha baadhi ya majengo ikijumuisha jengo la abiria na kununua mitambo ya mawasiliano. Kazi hizi zimepangwa kuanza Julai, 2008 na kukamilika ndani ya miezi 24.

Kuhusu viwanja vya ndege vya Kigoma, Tabora na Shinyanga, kwa sasa wataalamu wanaendelea na kazi ya upembuzi yakinifu katika viwanja hivyo vitatu. Kazi hii inatarajiwa kukamilika ifikapo Septemba, 2008 na kazi itakayofuata ni usanifu wa kina kabla ya ujenzi kuanza.

(h) Kutekeleza Mradi wa Mabasi ya Usafiri wa Haraka Dar es Salaam

28. **Mheshimiwa Spika**, juhudi zimeelekezwa katika kutekeleza mradi wa mabasi yaendayo kasi (DART) ambao utatekelezwa katika awamu sita. Awamu ya kwanza ya mradi inajumuisha upanuzi wa barabara za Morogoro, Kawawa na Msimbazi zote kwa pamoja zikiwa na urefu wa kilometa 20.9. Miundombinu ya mradi huu itakayojengwa ni njia maalum za mabasi, vituo vya mabasi 5, stesheni 29 na karakana 2 za mabasi. Ujenzi wa miundombinu unatarajiwa kuanza Septemba, 2008.

C: HALI YA SEKTA YA MIUNDOMBINU NA CHANGAMOTO ZILIZOPO

29. **Mheshimiwa Spika**, miundombinu ya uchukuzi imeendelea kuimarika. Hata hivyo huduma za uchukuzi na usafiri zimekuwa hazitoshelezi mahitaji. Serikali imeendelea na jitihada za kuboresha miundombinu ya uchukuzi na huduma za usafiri ili kurahisisha utekelezaji wa shughuli za kiuchumi na kijamii.

Kwa upande wa miundombinu ya barabara changamoto ni kuhakikisha kuwa barabara zote zinapitika wakati wote pamoja na kupunguza msongamano wa magari katika miji. Aidha, Wizara inashirikiana na Ofisi ya Waziri Mkuu – TAMISEMI na wadau wengine katika kuhakikisha kuwa miundombinu na huduma za usafiri wa barabara zinaboreshwa hadi vijijini ambako wananchi wanategemea usafiri wa barabara katika shughuli za maendeleo.

Kwa upande wa miundombinu ya reli changamoto ni kuziimarisha na kuboresha njia za reli, mawasiliano na vitendea kazi vyake, na kushirikisha sekta binafsi katika kutoa huduma za usafiri wa reli. Jitihada zinazoendelea ni pamoja na kubadilisha mataruma yenye uwezo mdogo na kuweka mataruma yenye uwezo mkubwa.

30. **Mheshimiwa Spika**, katika kuboresha huduma za usafiri wa Majini, Serikali inaendelea kujenga na kuimarisha magati katika Ziwa Victoria, Tanganyika na Nyasa. Aidha, huduma za bandari zetu zinaendelea kuboreshwa kwa kuziongeza uwezo wa kuhudumia

mizigo zaidi ikilinganishwa na hali ya sasa. Kwa mfano; katika bandari ya Dar es salaam kazi ya upanuzi wa eneo la bandari unaendelea ikiwa ni pamoja na kuanzisha maeneo mengine ya kuhifadhi kontena ndani na nje ya bandari. Maeneo hayo ni Ubungo na Kurasini ambayo yatasaidia kupunguza mlundikano wa mizigo na kontena bandarini.

Kuhusu usafiri wa anga changamoto zilizopo ni kuboresha miundombinu ikiwa ni pamoja na viwanja vya ndege na mitambo ya mawasiliano ili kuimarisha usalama wa usafiri wa anga pamoja na kukidhi mahitaji ya watumiaji yatokanayo na kuongezeka kwa shughuli za kiuchumi na kijamii.

Katika sekta ndogo ya Huduma za Hali ya Hewa changamoto iliyopo ni kuboresha miundombinu iliyopo na kuongeza mingine pamoja na kuongeza idadi ya vituo vya utabiri wa Hali ya Hewa ili huduma hii iweze kuwafikia wananchi wengi na kwa wakati. Changamoto nyingine ni kupata Wataalamu wa kutosha na wenye ujuzi ili waweze kutumia miundombinu hiyo na kutoa taarifa sahihi kwa sekta za kiuchumi na kijamii.

D. MAPITIO YA UTEKELEZAJI WA MPANGO WA MWAKA 2007/08 NA MALENGO YA MWAKA 2008/09.

31. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08, Wizara kwa kushirikiana na taasisi zilizo chini yake na Wadau wa sekta iliendelea kutekeleza majukumu yake ya msingi ikiwa ni pamoja na kubuni Sera, Mikakati na programu za kisekta na kusimamia utekelezaji wake. Wizara imeendelea kuhakikisha kuwa huduma za kisekta zinaimarishwa na kuendelezwa kwa kuzingatia malengo ya kitaifa ambayo ni pamoja na Dira ya Taifa ya Maendeleo 2025 (Vision 2025), MKUKUTA na Mkakati wa Kushirikiana na Wahisani (Joint Assistance Strategy for Tanzania - JAST). Wizara inaendelea na utekelezaji wa maagizo mbalimbali ya Viongozi Wakuu wa Serikali na Bunge. Aidha, Wizara imezingatia miongozo na kanuni za kimataifa kama Malengo ya Milenia (MDGs), Mikataba na makubaliano ya Mashirika mbalimbali ya Kimataifa yanayohusu sekta zetu ikiwemo Shirika la Kimataifa linalosimamia Usafiri Majini (International Maritime Organisation-IMO), Shirika la Kimataifa linalosimamia Usafiri wa Anga (International Civil Aviation Organisation- ICAO), Shirika la Kimataifa la Hali ya Hewa – (World Meteorological Organisation – WMO) na mengineyo.

Utekelezaji na ubunifu wa Sera za Sekta.

32. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08, Wizara imeendelea na utekelezaji wa mikakati ya Sera zilizopo za Uchukuzi na Ujenzi. Utekelezaji wa mikakati umezingatia ushirikishwaji wa sekta binafsi katika kuendeleza miundombinu ya uchukuzi. Aidha, Wizara inaendelea kuandaa Sera za sekta ikiwa ni pamoja na Sera ya Taifa ya Huduma za Hali ya Hewa, Sera ya Taifa ya Usalama Barabarani na Sera ya Taifa ya Ushirikishwaji wa Sekta Binafsi (PPP). Kwa ujumla Maandalizi ya Sera hizi yamefikia hatua nzuri na inategemewa kuwa zitapitishwa na Serikali na kuanza kutumika mwaka 2008/09. Madhumuni ya kutungwa kwa Sera hizi ni kuboresha utoaji huduma za Sekta.

33. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu usafiri wa anga, Wizara imeendelea kutekeleza mikakati ya Sera ya Taifa ya Uchukuzi ili kuhakikisha kuwa huduma zinaboreshwa. Mikakati mingine iliyotekelezwa ni pamoja na kupitia upya makubaliano ya Usafiri wa Anga (Bilateral Air Services Agreements-BASAs) kati ya Tanzania na nchi nyingine au kuanzisha mikataba mipya ya usafiri wa anga. Aidha, Tanzania kwa kushirikiana na nchi za Kenya, Uganda, Rwanda na Burundi chini ya Sekretariati ya Jumuiya ya Afrika Mashariki imeendelea kupitia mikataba ya usafiri wa anga kati ya nchi hizi ili kuioanisha na matakwa ya maamuzi ya Mawaziri wa Afrika wanaosimamia usafiri wa anga (Yamoussoukrou Decision) ya 1999 yanayohusu ulegezaji wa masharti ya usafiri wa anga kati ya nchi na nchi. Lengo ni kuweza kuvutia wawekezaji na kurahisisha usafiri wa anga katika nchi wanachama wa Jumuiya. Aidha Aprili, 2008, Serikali ya Tanzania na Serikali ya Jamhuri ya watu wa China zilitiliana saina makubaliano ya usafiri wa anga yenye lengo la kutoa fursa kwa Kampuni za ndege za nchi hizi mbili kutoa huduma za usafiri wa anga kati ya Tanzania na China.

Urekebishaji wa Taasisi za Wizara

34. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08, Wizara kwa kushirikiana na iliyokuwa Tume ya Rais ya Kurekebisha Mashirika ya Umma (PSRC) na sasa “Consolidated Holding Corporation – CHC” na wadau wengine iliendelea na zoezi la kurekebisha taasisi zilizo chini yake. Katika Mwaka 2007/08 Serikali ilikamilisha mchakato wa ukodishaji wa Shirika la Reli Tanzania kwa Kampuni ya Reli Tanzania (TRL) ambayo ni ya ubia kati ya Serikali ya Tanzania kwa asilimia 49 na M/S RITES ya India kwa asilimia 51. Aidha, Serikali ilianzisha Kampuni ijulikanayo kama “Reli Assets Holding Company Ltd (RAHCO)” yenye jukumu la kusimamia rasilimali na kuendeleza miundombinu ya reli kwa niaba ya Serikali.

35. **Mheshimiwa Spika**, Serikali za Tanzania na Zambia zinaendelea na urekebishaji wa TAZARA, kwa kutafuta fedha kwa ajili ya kuboresha miundombinu na huduma. Hii ni kutokana na ukweli kwamba TAZARA inahitaji uwekezaji mkubwa na Serikali za Tanzania na Zambia hazina uwezo wa kifedha wa kuiendesha. Hivi sasa Serikali hizi zinaendelea na mazungumzo na Serikali na Wawekezaji wa China na wawekezaji wengine ili waweze kushiriki katika mchakato wa kuendesha TAZARA.

36. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu Shirika la Usafiri Dar es Salaam (UDA), Serikali inaendelea na jitihada za kuhakikisha kuwa linakuwa na mtaji wa kutosha ikiwa ni pamoja na kulifutia madeni ili kusafisha Mizania ya Shirika na hivyo kuweza kuwavutia wawekezaji.

Utekelezaji wa Programu ya Uwekezaji Katika Sekta ya Uchukuzi (Transport Sector Investment Programme - TSIP)

37. **Mheshimiwa Spika**, katika Hotuba ya Bajeti ya Wizara ya mwaka 2007/08, Bunge lako tukufu lilielezwa kwamba Programu ya Uwekezaji katika Sekta ya Uchukuzi (TSIP) imekamilika na utekelezaji wake umeanza. Lengo la Programu hii ya miaka kumi ni kuhakikisha kwamba ifikapo mwaka 2018 barabara kuu zote zinakuwa katika kiwango cha lami na hivyo kufanya makao makuu ya Mikoa kuunganishwa kwa barabara za lami na makao makuu ya Wilaya kuunganishwa kwa barabara za changarawe au za lami nyepesi kama ilivyoainishwa kwenye Ilani ya Uchaguzi ya CCM ya mwaka 2005. Aidha, bandari, reli na viwanja vya ndege vitaendelezwa ili kuwa na miundombinu inayoweza utoaji wa huduma zenye viwango vya kimataifa.

38. **Mheshimiwa Spika**, hatua zilizofikiwa kuhusu utekelezaji wa programu hii ni pamoja na kuainisha miradi inayotakiwa kutekelezwa katika sekta ndogo za Barabara, Reli, Usafiri wa majini na viwanja vya ndege. Miradi hii ilipewa kipaumbele (prioritization) kulingana na aina ya mradi na umuhimu wake katika jamii. Hatua nyingine ni kuoanisha program hii na Mpango wa muda wa kati wa Bajeti (MTEF) kwa vipindi vya utekelezaji vya miaka mitatu mitatu (3 years Rolling Plan). Hii inatokana na ukweli kwamba mpango huo wa miaka kumi hauwezi kutekelezwa nje ya utaratibu uliopo hivi sasa wa utayarishaji wa mpango wa kila mwaka. Kwa hiyo mpango wa MTEF wa mwaka 2007/08 na 2008/09 ni sehemu ya utekelezaji wa programu hiyo ya miaka 10.

39. **Mheshimiwa Spika**, ili kupata mwelekeo na hali halisi ya utendaji wa sekta ya Miundombinu kwa ujumla, Wizara imefanikiwa

kufanya Kongamano la pamoja kati ya Serikali na Wahisani kuhusu mapitio ya Utendaji wa Sekta ya Miundombinu (Joint Infrastructure Sector Review - JISR). Kongamano hili ambalo lilifanyika Oktoba, 2007 ni la kwanza katika historia ya Wizara na Sekta ya uchukuzi. Lengo lake lilikuwa ni kufanya mapitio ya shughuli zinazofanyika katika sekta zetu ikiwa ni pamoja na zile ambazo tunawashirikisha Wahisani. Kutokana na Kongamano hilo suala la mabadiliko ya kisera na kimfumo katika sekta lilijitokeza bayana. Aidha, ilionekana kuwa kuna umuhimu wa kuwa na ushirikiano wa karibu na wadau wote katika utendaji wa sekta. Masuala mengine yaliyojitokeza ni pamoja na kuhakikisha kwamba fedha za matengenezo ya barabara zinatumwa ipasavyo, umuhimu wa kuweka mikakati ya kubuni vyanzo vipya vya mapato kwa ajili ya kuendeleza sekta ya uchukuzi, umuhimu wa kuboresha huduma za usafiri wa umma kwa kuhakikisha kwamba wadau wote wanahusishwa ipasavyo na umuhimu wa ushirikishwaji wa Sekta binafsi katika utekelezaji wa shughuli za sekta.

Ili kuweza kutathmini utendaji wa Sekta, Wizara imeendelea na zoezi la maandalizi ya viashiria muhimu vya kisera (*Sector Policy Level Monitoring Indicators*). Viashiria hivi vimeendelea kuainishwa kwa lengo la kuandaa takwimu (Sector Database) katika sekta za Uchukuzi, Ujenzi na Hali ya Hewa. Inatarajiwa kuwa *database* hiyo itakamilika mwishoni mwa mwaka 2008.

Huduma za Usafiri wa Barabara

40. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08, sekta ya usafiri na uchukuzi kwa njia ya barabara imeendelea kuimarika katika kufanikisha shughuli za kiuchumi na kijamii hapa nchini. Huduma za usafiri kwa njia ya barabara zimeendelea kutolewa kwa kiasi kikubwa na sekta binafsi. Wizara imeendelea kuboresha miundombinu ya barabara ili iweze kukidhi mahitaji ya watumiaji wa huduma hii. Aidha, Wizara katika kutekeleza Sera ya Taifa ya Uchukuzi imeweka mikakati ya kuishirikisha sekta binafsi ili iweze kuendelea kutoa mchango wake katika ukuzaji wa sekta ndogo ya barabara. Wizara ya Miundombinu kwa kushirikiana na Wizara nyingine, taasisi na Ofisi ya Waziri Mkuu – TAMISEMI iliendelea kuimarisha huduma ya usafiri wa barabara kuanzia ngazi ya kitaifa hadi vijijini.

41. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu usafiri wa mijini, Serikali imeendelea kuhakikisha kuwa huduma zinaboreshwa katika kiwango cha kuridhisha. Katika jiji la Dar es Salam, Shirika la Usafiri Dar es

Salaam limeendelea kutoa huduma kwa kushirikiana na sekta binafsi. Katika mwaka 2007/08 Shirika lilikuwa na wastani wa mabasi 27 ambapo wastani wa mabasi yaliyokuwa barabarani kwa siku yalikuwa 19. Juhudi zinaendelea za kuboresha Shirika ili liweze kutoa huduma kwa ufanisi zaidi.

Usalama Barabarani na Uimarishaji wa Usafiri Mijini

42. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa 2007/08, Wizara kwa kushirikiana na wadau wa usalama barabarani iliendelea kuimarisha usalama barabarani kwa kutoa elimu ya Umma kupitia vyombo vya habari kama vile luninga na redio, vipeperushi na semina mbalimbali. Katika kipindi hiki ajali za barabarani zilipungua toka ajali 2873 mwaka 2006 hadi ajali 2586 mwaka 2007. Upungufu huu ni sawa na asilimia 10.

Ili kutatua tatizo la ajali za barabarani, Wizara kwa kushirikiana na Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi inaendelea kuweka mikakati ya kuhakikisha kuwa ajali za barabarani zinaendelea kupungua kama sio kwisha kabisa. Mikakati hiyo ni pamoja na kuhakikisha kuwa watumiaji wa barabara wanapewa elimu ya kutosha kuhusu sheria za barabara na matumizi sahihi ya barabara. Kwa kushirikiana na Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi na wadau wengine, Wizara inahakikisha kuwa elimu ya usalama barabarani inaendelea kufundishwa shuleni ili kuweza kuwaelimisha wanafunzi umuhimu wa kuzingatia matumizi sahihi ya barabara. Machi, 2008 Wizara kwa kushirikiana na Taasisi ya Elimu Tanzania (TIE) waliendesha mafunzo ya usalama barabarani katika mkoa wa Kilimanjaro ambapo walimu 350 na wanafunzi 6,000 walishiriki. Lengo la Wizara ni kuendesha mafunzo kama hayo kwa nchi nzima ili kuwapatia wananchi uelewa wa matumizi sahihi ya barabara na hivyo kupunguza ajali za barabarani. Aidha, Wizara inaendelea kuhakikisha kwamba madereva wanapatiwa mafunzo kama hayo kwa kuwa imeonekana kuwa ajali nyingi zinasababishwa na uendeshaji usiozingatia sheria za barabarani.

43. **Mheshimiwa Spika**, ili kutatua tatizo la ajali za barabarani kwa mwaka 2008/09 Wizara kwa kushirikiana na Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi inaendelea kuweka mikakati ya kuhakikisha kuwa ajali za barabarani zinapungua. Mikakati hiyo ni pamoja na kuhakikisha kuwa watumiaji wa barabara wanapewa elimu ya kutosha kuhusu sheria za barabara na matumizi sahihi ya barabara. Mikakati mingine ni kufanya ukaguzi wa ajali za barabarani (Road Safety Audit), kuandaa eneo la mafunzo na utahini wa madereva na

kuanzisha utaratibu wa ukaguzi wa magari kwa mujibu wa sheria. Aidha, Wizara itakamilisha utaratibu wa kuweka maeneo ya kupumzisha madereva, abiria na magari, kuboresha menejimenti ya usalama barabarani kwa kuwa na sekretarieti ya kudumu na kuweka mtandao wa kutunza kumbukumbu za ajali na vyanzo vyake.

44. **Mheshimiwa Spika**, Mamlaka ya Udhibiti wa Usafiri wa nchi Kavu na Majini (SUMATRA) kwa kushirikiana na Jeshi la Polisi (Usalama Barabarani) imeendelea kutekeleza agizo la Serikali la kuyataka mabasi ya abiria kuzingatia ratiba za kusafirisha abiria kuanzia saa 12.00 asubuhi hadi saa 4.00 usiku. Aidha, hatua zimeendelea kuchukuliwa ili kudhibiti ongezeko holela la nauli kuanzia kipindi cha Novemba, 2007 hadi Mei, 2008. Hatua hii inalenga kuwapunguzia wananchi mzigo wa gharama za usafiri. Kuhusu leseni za usafiri katika kipindi cha Julai, 2007 hadi Desemba 2007, jumla ya leseni 10,054 na ratiba 1,335 zilitolewa. Hili ni ongezeko la asilimia 21.78 (kwa leseni) na asilimia 28.49 (kwa ratiba) ikilinganishwa na leseni na ratiba za mwaka 2006/07. Aidha, SUMATRA ilikamilisha maandalizi ya Kanuni za Usafirishaji kwa njia ya barabara [The Transport Licensing (Road Passenger vehicles) Regulations, 2007]. Utekelezaji wa kanuni hizi unatarajiwa kuanza katika mwaka 2008/2009.

Wizara kupitia TANROADS imeendelea kudhibiti uzito wa magari kwa kutumia mizani zisizohamishika na zinazohamishika katika barabara zote kuu. Udhibiti wa uzito wa magari umeendelea kutekelezwa kwa kutumia mizani ishirini na tisa (29). Kati ya hizo, mizani 15 ni zile ambazo hazihamishiki na mizani kumi na minne (14) zinazohamishika. Ili kuboresha udhibiti wa uzito wa magari, mizani 8 zilizokuwa katika mfumo wa “mechanical” zimegeuzwa kuwa katika mfumo wa “digital”. Mizani mbili (2) mpya zisizohamishika ziko katika hatua za mwisho za kuzinduliwa katika maeneo ya Nangurukuru na Mingoyo. Aidha, mizani 8 mipya inayohamishika inatarajiwa kununuliwa katika mwaka 2008/09.

45. **Mheshimiwa Spika**, katika kupunguza msongamano wa magari katika miji mikubwa, Serikali imeendelea na kutekeleza mipango yake ya muda mfupi na mrefu. Katika mpango wa muda mfupi Serikali ilianzisha utumiaji wa njia tatu katika kutoa huduma kwa barabara za Morogoro, Ali Hasani Mwinyi na Mandela za jijini Dar es salaam ikiwa ni pamoja na kuanza upanuzi wa baadhi ya barabara.

Wizara imeendelea na utaratibu wa kutumia eneo maalum kati ya Mbezi Luis na Kimara kwa ajili ya maegesho ya magari ya mizigo. Aidha, mkakati wa ukarabati wa barabara na uanzishwaji wa barabara za mzunguko (Ring roads) pia umeendelea kupewa umuhimu mkubwa ili kupunguza msongamano wa magari.

46. **Mheshimiwa Spika**, katika mpango wa muda mrefu, juhudi zimeelekezwa katika kutekeleza mradi wa mabasi yaendayo kasi (DART) ambao utatekelezwa katika awamu sita. Awamu ya kwanza ya mradi inajumuisha barabara ya Morogoro, Kawawa na Msimbazi zote kwa pamoja zikiwa na urefu wa kilomita 21. Miundombinu ya mradi huu itakayojengwa ni njia maalum za mabasi, vituo vya mabasi 5, stesheni 29 na karakana 2 za mabasi.

Awamu ya kwanza ya mradi huo inakadiriwa kugharimu dola za Kimarekani milioni 158.2. Kati ya fedha hizo Serikali ya Tanzania itatoa dola za kimarekani milioni 10, Benki ya dunia itatoa Dola za kimarekani milioni 110 na sekta binafsi itawekeza kiasi cha dola milioni 38.2 kwa kununua mabasi na kujenga mfumo imara wa kukusanya nauli. Ujenzi wa miundombinu una urefu wa kilomita 21 za barabara na ina vituo vidogo 29, vituo vikubwa 5 na maeneo mawili ya maegesho na matengenezo. Ujenzi wa miundombinu ya DART unatarajiwa kuanza Septemba, 2008. Huduma ya usafiri chini ya mfumo huu mpya inatarajiwa kuanza kutolewa Julai, 2010. Zoezi la ulipaji wa fidia linaendelea vizuri. Kazi nyingine za msingi zitakazotekelezwa ni pamoja na kukamilisha mchakato wa kumpata Mhandisi Mshauri kwa ajili ya usimamizi wa ujenzi wa miundombinu na kukamilisha upatikanaji wa mkopo toka Benki ya Dunia kwa ajili ya ujenzi wa utekelezaji wa mradi huu. Majukumu mengine ni kupata wazabuni watakaohusika na shughuli za uendeshaji mabasi, ukusanyaji nauli na usimamizi wa fedha.

Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo ya Barabara Kuu na Barabara za Mikoa na Matengenezo ya Barabara.

47. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08, Wizara ililenga kujenga na kukamilisha barabara zenye urefu wa kilometa 527.5 kwa kiwango cha lami. Kati ya hizo, kilometa 470.5 ni za Barabara Kuu na kilomita 57 ni za Barabara za Mikoa. Hadi kufikia Juni, 2008 jumla ya kilomita 410 za Barabara Kuu sawa na asilimia 78 ya lengo zimekamiliwa. Kilomita zilizobaki bado zinaendelea kujengwa. Miradi ambayo ujenzi wake umekamilika kwa kiwango cha lami ni pamoja na Nangurukuru – Mbwemkuru (km 95), Mbwemkuru – Mingoyo (km 95), Singida – Shelui (km 110), Geita – Buzirayombo (km 100), Buzirayombo – Kyamiorwa (km 110), Singida – Isuna (km 63) na Mkuranga – Kibiti (km 79). Aidha, Barabara za Mikoa zenye urefu wa

kilomita 1,020 zilifanyiwa ukarabati kwa kiwango cha changarawe na kilometa 26 kwa kiwango cha lami. Ukarabati wa barabara za mikoa unafanyika katika mikoa yote hapa nchini.

48. **Mheshimiwa Spika**, miradi ya barabara ambayo ujenzi wake unaendelea ni pamoja na barabara ya Sam Nujoma (km 4.0), DSM – Mbagala (km 11.6), Tarakea – Kamwanga (km 32), Mbeya – Makongorosi (sehemu ya Mbeya – Lwanjilo, km 36), Nelson Mandela (km 15.6), Masasi – Mangaka (km 54), Usagara – Geita (km 90), Dodoma – Manyoni (km 127) na Isuna – Manyoni (km 55), Daraja la Umoja, Daraja la mto Ruvu, Daraja la mto Nanganga. Aidha barabara ambazo ujenzi wake unatarajiwa kuanza katika mwaka 2008/09 ni pamoja na barabara ya Kigoma – Kidahwe (km 36), Bagamoyo – Msata (km 64), Mwandiga – Manyovu (km 58), Ndundu – Somanga (km 60), Sumbawanga – Mpanda, sehemu ya Sumbawanga – Chala (km 60), Singida – Babati – Minjingu (km 223), Tanga - Horohoro (km 65), Songea – Namtumbo (km 70), Tunduma – Sumbawanga (km 231), DSM – Mbagala awamu ya pili (km 6.6) na Songea – Mbinga (km 100).

49. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2008/09, mgawanyo wa rasilimali umeelekezwa kwenye miradi ya barabara kuu ambayo utekelezaji wake unaendelea. Wizara imepanga kuendelea na utekelezaji wa miradi ya upembuzi yakinifu na usanifu wa kina na miradi ya ujenzi na ukarabati wa barabara za lami. Jumla ya kilomita 208.1 zinatarajiwa kujengwa kwa kiwango cha lami. Aidha, kilomita 80 za lami zitafanyiwa ukarabati. Utekelezaji wa miradi hii unajumuisha barabara zitakazofadhiliwa na washirika mbalimbali wa maendeleo ikiwa ni pamoja na mfuko wa “Millenium Challenge Cooperation (MCC)” wa Marekani.

Matengenezo ya Barabara

50. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08, Wizara kupitia Wakala wa Barabara (TANROADS) ilipanga kuzifanyia matengenezo barabara kuu na za mikoa zenye urefu wa kilomita 30,013.9 na madaraja 2,098. Hadi kufikia Juni, 2008, jumla ya kilomita 5,940.1 na madaraja 580 ya Barabara Kuu na kilomita 11,985.9 na madaraja 492 ya Barabara za Mikoa zilifanyiwa matengenezo ikiwa ni asilimia 60 ya lengo. Aidha, sababu ya kutofikia lengo ni ongezeko kubwa la gharama za matengenezo ya barabara.

51. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2008/09, Wizara kupitia TANROADS itaendelea kuzifanyia matengenezo Barabara za Mikoa, Barabara Kuu pamoja na Madaraja. Lengo ni kuzifanyia matengenezo Barabara Kuu na za Mikoa zenye urefu wa kilomita 27,743.04 na

madaraja 2,239. Kuhusu Barabara za Mikoa jumla ya kilomita 929 za barabara za changarawe na kilomita 16 za lami zitafanyiwa ukarabati kwa kutumia fedha za maendeleo. Aidha, kilomita 175 za changarawe na kilomita 17 za lami zitafanyiwa ukarabati kwa kutumia fedha za Mfuko wa Barabara.

Mchanganuo wa Mpango wa Matengenezo ya Barabara Kuu na za Mikoa kwa mwaka 2008/2009 ni kama unavyoonyeshwa katika Kiambatanisho Na. 1

Mpango wa utekelezaji wa miradi ya maendeleo kwa 2008/09

52. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2008/09, jumla ya shilingi milioni 321,402.49 fedha za ndani zimetengwa kutoka mfuko mkuu wa Serikali kwa ajili ya kugharimia miradi ya maendeleo ya Barabara Kuu. Kati ya hizo, shilingi milioni 190,000 zimetengwa kwa ajili ya kulipa madeni ya makandarasi. Kiasi kinachobaki cha shilingi milioni 131,402.49 ni kwa ajili ya kugharamia miradi ambayo utekelezaji wake unaendelea. Aidha, shilingi milioni 7,949.9 kutoka Mfuko wa Barabara zimetengwa kuchangia miradi ya maendeleo.

Kwa upande wa Barabara za Mikoa jumla ya kilomita 1,127 zitakarabatiwa kwa kiwango cha changarawe na jumla ya kilomita 34.5 zitajengwa kwa kiwango cha lami. Aidha, Madaraja 14 yamepangwa kujengwa katika mikoa ya Lindi (1), Mbeya (2), Morogoro (3), Ruvuma (5), Singida (1), Arusha (1) na Mwanza (1). Jumla ya shilingi milioni 48,797.07 kutoka mfuko wa maendeleo zimetengwa kugharamia miradi hiyo ambapo kati ya hizo shilingi milioni 13,884.17 ni fedha za ndani na shilingi milioni 34,912.9 ni fedha za nje. Aidha, Mfuko wa Barabara umetenga shilingi milioni 6, 291.0 kwa ajili ya kukarabati Barabara za Mikoa.

Uendelezaji wa Vivuko

53. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kwa kupitia Wakala wa Ufundi na Huduma za Umeme (TEMESA), imeendelea na mkakati wake wa kuimarisha usafiri wa maeneo yanayohitaji vivuko. Katika mwaka 2007/08, vivuko vipya vilivyoununuliwa ni pamoja na **Kivuko cha Kigamboni** (Dar es salaam) chenye uwezo wa kubeba tani 500 (sawa na abiria 2,000 na magari madogo 60 kwa mara moja). Kazi ya ujenzi wa kivuko hiki ilianza Novemba, 2007 ambapo hadi hivi sasa asilimia 70 ya kazi imekamilika. Inatarajiwa kuwa kivuko hicho kitaanza kazi Septemba, 2008. Aidha, ukarabati wa vivuko vya zamani vya **MV Alina** (DSM), na **MV Sengerema** (Mwanza) unaendelea vizuri kwa kununua vifaa kwa ajili ya ukarabati kupitia “Mpango wa ukarabati wa vivuko.”

Katika hotuba ya mwaka 2007/08 ilielezwa kuwa Kivuko cha **Kigongo/Busisi** (Mwanza) kiitwacho **MV Misungwi** kilikuwa kinajengwa. Ninayo furaha kutoa taarifa kuwa kivuko hicho chenye uwezo wa kubeba tani 250 yaani abiria 1,000 na magari 36 kwa wakati mmoja kilikamilika Januari, 2008 na kuzinduliwa rasmi na Mhe. Jakaya Mrisho Kikwete Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania tarehe 12 Mei, 2008. Aidha, Kivuko kipya cha **Ruhuhu** (Ruvuma) chenye uwezo wa kubeba tani 50 kilikamilika Machi, 2008 na kinasubiri kuzinduliwa rasmi. Kivuko hiki ni kwa ajili ya kuwahudumia wananchi wa Wilaya ya Mbinga mkoani Ruvuma na Ludewa mkoani Iringa. Kivuko kingine kipya kilichonunuliwa ni cha **Kilombero** mkoani Morogoro ambacho kina uwezo wa kubeba tani 50 (yaani abiria 100 na magari madogo 6 kwa wakati mmoja). Ukamilikaji wa vivuko hivi ni hatua nzuri katika kuboresha huduma za usafiri kwa wakazi wa maeneo husika hivyo kurahisisha utekelezaji wa shughuli zao za maendeleo.

54. **Mheshimiwa Spika**, kivuko kipya cha **Mto Pangani** kitanunuliwa kwa kupitia msaada wa Benki ya Dunia. Mkataba wa kukijenga kivuko hicho ulisainiwa Mei, 2008 kati ya Wizara na mkandarasi aitwaye Jons Gram Hanssen AS kutoka Denmark ambaye anatarajiwa kukamilisha kazi hiyo ifikapo Mei, 2009. Kwa upande wa vivuko vya Utete (Pwani), Musoma – Kinesi (Mara) na Rugezi-Kisorya (Ukerewe, Mwanza) zabuni za ununuzi zilitangazwa na Wakandarasi wa kuleta vivuko hivyo wameshapatikana. Mkataba wa kuleta vivuko hivyo ulisainiwa Juni, 2008 kati ya Wizara na kampuni ya N.N. Shipbuilders & Engineers PVT. Ltd ya India (kwa ajili ya Kivuko cha Utete) na Scheepsbouw Noard Neederland B.V. ya Uholanzi (kwa ajili ya Vivuko vya Kinesi na Kisorya). Vivuko vya Kinesi, Kisorya na Utete vinatarajiwa kukamilika Juni, 2009. Ujenzi wa Kivuko kipya cha Rufiji kupitia Mpango wa Ukarabati wa Vivuko Vitano umekamilika na kitahamishiwa Nyakaliro/Kome wilayani Sengerema. Kivuko hiki kitaanza kazi Septemba, 2008.

Katika mwaka 2008/09 Wizara ina mpango wa kukamilisha ujenzi wa vivuko vipya vya Utete (Pwani), Musoma- Kinesi (Mara), na Rugezi-Kisorya (Mwanza) na Kivuko cha Mto Pangani (Tanga).

Usafiri wa Majini

55. **Mheshimiwa Spika**, huduma za Uchukuzi kwa njia ya maji zimegawanyika katika sehemu kuu mbili ambazo ni: (i) uchukuzi baharini na katika maziwa na (ii) huduma za bandari. Huduma za uchukuzi wa baharini zinatolewa na Kampuni za nje ya nchi wakati Kampuni za ndani ya nchi hutoa kiasi kidogo cha huduma hizo.

Kampuni za nje ni pamoja na Kampuni ya Meli ya Serikali za China na Tanzania (*SINOTASHIP*). Uchukuzi katika maziwa unatolewa na Kampuni ya Huduma za Meli (*MSCL*) pamoja na sekta binafsi.

Usafiri na Uchukuzi Katika Maziwa

56. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08 Kampuni ya Huduma za Meli (*MSCL*) iliendelea kutoa huduma za uchukuzi na usafiri kwenye maziwa ya Victoria, Tanganyika na Nyasa ikishirikiana na sekta binafsi. Katika kipindi hiki Kampuni iliweka lengo la kusafirisha mizigo yenye uzito wa tani 210,941 na jumla ya abiria 574,986. Hata hivyo, jumla ya tani 203,135 zilisafirishwa ikilinganishwa na tani 109,603 zilizosafirishwa mwaka 2006/07 ikiwa ni ongezeko la asilimia 1. Aidha, katika kipindi hiki abiria 569,442 walisafirishwa ikilinganishwa na abiria 543,359 waliosafirishwa mwaka 2006/07 ikiwa ni ongezeko la asilimia 5. Kwa utendaji huo Kampuni ilipata faida ya shilingi milioni 504.3.

Uchukuzi wa Masafa Marefu Baharini

57. **Mheshimiwa Spika**, uchukuzi wa masafa marefu baharini umeendelea kutolewa na Kampuni ya Meli inayomilikiwa na Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Jamhuri ya Watu wa China ijulikanayo kama *SINOTASHIP*. Katika mwaka 2007/08 Kampuni ilikuwa na meli mbili zenye uwezo wa kubeba jumla ya tani 31,000 kwa wakati mmoja. Meli za Kampuni zilifanya safari 14 ikilinganishwa na safari 16 zilizokuwa zimepangwa. Lengo la idadi ya safari halikufikiwa kutokana na baadhi ya safari kuwa za umbali mrefu kuliko ilivyokuwa imekadiriwa. Aidha, jumla ya tani 178,002 za shehena zilisafirishwa, ambazo ni zaidi kwa asilimia 0.32 ikilinganishwa na lengo la tani 177,400 ambalo Kampuni ilikuwa imejiwekea.

58. **Mheshimiwa Spika**, Mwaka 2007 mapato ya Kampuni yalipungua kwa asilimia 1 kutoka Dola za Marekani 8,800,022 zilizopatikana mwaka 2006 hadi Dola 8,703,799. Kwa kulinganisha na makadirio ya mwaka 2007 ya dola 6,315,000. Mapato hayo yameongezeka kwa asilimia 38. Sababu kubwa ya kupanda kwa mapato ukilinganisha na makadirio ni kuimarika kwa soko la usafirishaji wa shehena ulimwenguni kote katika mwaka 2007.

Katika mwaka 2008, Kampuni itaendelea kutumia meli zake mbili na imejiwekea lengo la kusafirisha tani 140,000 kwa kukamilisha safari 16 ambapo faida itakuwa dola za kimarekani 350,000. Aidha,

Kampuni ina mpango wa kujenga meli mbili kubwa zenye uzito wa tani (DWT) 57,000 na tani 34,000 na hivyo kuongeza idadi ya meli zake kufikia nne ifikapo mwaka 2009. Ili kutekeleza mpango huu Kampuni inakamilisha mazungumzo na Benki ya Maendeleo ya China (China Development Bank) ili kupata mkopo kwa ajili hiyo.

Usalama wa Vyombo vya Majini

59. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kusimamia ipasavyo utekelezaji wa Sheria ya Usafiri majini ya mwaka 2003 (Merchant Shipping Act, 2003) ambayo inahusu usimamizi wa masuala ya usafiri majini. Katika kutekeleza Sheria hii, Serikali imeendelea kuwa na makubaliano na nchi mbali mbali kuhusu uboreshaji wa usalama wa vyombo vya majini. Makubaliano na Serikali ya Malawi kuhusu uboreshaji wa uchukuzi katika Ziwa Nyasa yako kwenye hatua za mwisho. Aidha, majadiliano na Serikali ya Msumbiji kuhusu uchukuzi katika Ziwa Nyasa na majadiliano na Serikali ya Kiislamu ya Iran kuhusu uchukuzi baharini yako kwenye hatua za awali. Lengo la makubaliano hayo ni kuboresha ushirikiano baina ya nchi hizi katika masuala ya usalama wa vyombo na biashara ya uchukuzi wa majini.

60. **Mheshimiwa Spika**, Serikali imeendelea kuzingatia mikataba mbalimbali ya kimataifa inayosimamiwa na Shirika la Kimataifa la Usafiri wa Majini (*International Maritime Organization - IMO*). Wizara kupitia Mamlaka ya Udhibiti wa Usafiri wa Nchi Kavu na Majini (*SUMATRA*) imeandaa kanuni na taratibu zipatazo 15 katika kusimamia utekelezaji wa Sheria ya Usafiri Majini ya 2003 (*Merchant Shipping Act, 2003*). Kanuni zilizoandaliwa zitasaidia kuongeza usalama wa usafiri majini. Aidha, maeneo mengine yanayozingatiwa katika kusimamia usalama wa usafiri majini ni pamoja na ukaguzi wa vyombo vya usafiri majini na mabaharia na kuimarisha ukaguzi wa vyombo vya usafiri majini kwa kufungua ofisi ya ukaguzi huko Sumbawanga. Hatua nyingine ni kufunga vifaa vya mawasiliano katika bandari za Itungi, Mwanza na Kigoma na kutoa semina kwa wadau wa usafiri wa majini kwenye maeneo hayo.

61. **Mheshimiwa Spika**, SUMATRA imeendelea kudhibiti upandaji kiholela wa gharama za watoa huduma katika sekta ya usafiri nchi kavu na majini. Kabla ya kurekebisha viwango vya gharama za huduma Mamlaka hufanya tathmini na wadau hushirikishwa kutoa maoni yao. Katika mwaka 2007/08 Mamlaka ilipokea maombi ya kurekebisha viwango vya gharama za huduma kutoka kwa watoa huduma za usafiri wa mabasi, Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari (TPA), Kampuni za Wakala wa Meli (Shipping Agents) na Kampuni ya Reli Tanzania (TRL). Mamlaka ilitathmini mapendekezo yao kwa

kuzingatia vigezo mbalimbali vya gharama za uendeshaji na kuongeza gharama kwa viwango mbalimbali.

62. **Mheshimiwa Spika**, katika Mwaka 2008/09, SUMATRA itaandaa kanuni na taratibu za usimamizi wa usalama wa usafiri katika nchi kavu na majini, kuimarisha ukaguzi wa vyombo vya majini, kuimarisha ofisi za ukaguzi wa vyombo vya majini ambazo zimefunguliwa katika miji ya Mwanza, Bukoba, Kigoma, Sumbawanga na Itungi. Mamlaka pia itaboresha uratibu wa shughuli za utafutaji na uokoaji kwa kutumia kituo cha kisasa cha kuongozea meli kilichoko Dar es salaam. Hatua nyingine ni pamoja na kuhimiza matumizi ya mabasi makubwa kwa usafiri wa mijini, kuratibu utekelezaji wa mapendekezo ya utafiti wa ajali barabarani na kuratibu utekelezaji wa mapendekezo ya utafiti wa usafiri wa wanafunzi katika Miji.

Huduma za Bandari

63. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08 Serikali imeendelea na jitihada za kuhakikisha kuwa inaongeza uwezo wa bandari zetu kuhudumia mizigo zaidi ikilinganishwa na hali ya sasa ili kukabiliana na ongezeko la shehena hususan shehena ya kontena. Lengo la TPA wamelenga kuhudumia tani milioni 10 ifikapo mwaka 2015 ikilinganishwa na tani milioni 7 zinazohudumiwa sasa. Aidha, utekelezaji wa mradi wa utafiti wa Mpango Kamambe wa Uendelezaji wa Bandari zote nchini (Port Master Plan Study) unaendelea kutekelezwa kwa ufadhili wa Benki ya Dunia. Mradi huu ulianza kutekelezwa Aprili, 2008 na unatarajiwa kukamilika Januari 2009. Mkakati wa kuendeleza Bandari ya Dar es Salaam ni pamoja na ujenzi wa Bandari ya Bagamoyo ambapo utafiti wa awali (Geotechnical Survey) ulikamilika Machi, 2008. Katika Bandari ya Tanga, mkakati wa kujenga bandari sehemu ya Mwambani, Tanga na kuendeleza maeneo ya Uwekezaji (Export Processing Zones – EPZ) katika Bandari ya Mtwara unaendelea vizuri.

Katika kipindi hicho, TPA ilielekeza nguvu zake katika kuboresha bandari na magati. Aidha, Mamlaka iliendelea na juhudi za kushirikisha sekta binafsi katika maeneo mengine ya uendeshaji ikiwemo ukodishaji wa uendeshaji wa vitengo vya kuhudumia mizigo katika bandari za Kigoma na Kasanga. Mazungumzo na kampuni mbalimbali zinazotaka kuwekeza katika bandari za Dar es Salaam, Tanga na Mtwara yanaendelea.

64. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08, Mamlaka ililenga kuhudumia tani za mapato 6,384,100. Katika kipindi cha Julai, 2007 hadi Machi, 2008 jumla ya tani za mapato 4,952,825 zilihudumiwa ikilinganishwa na lengo la kuhudumia tani za mapato

4,860,400 katika kipindi hicho na hivyo kuvuka lengo kwa tani za mapato 92,425 sawa na asilimia 1.9. Aidha, Mamlaka ilifanikiwa kukamilisha utekelezaji wa miradi mbali mbali ikiwa ni pamoja na ujenzi wa mnara wa kuongozea meli (New Port Control Tower) katika Bandari ya Dar es Salaam. Mnara ambao pia utatumika kama kituo cha mawasiliano cha shughuli za Utafutaji na Uokoaji baharini. Mradi wa kuboresha maeneo ya kuhudumia shehena ya magari na kontena, ukarabati wa gati la Kasanga, ununuzi wa vifaa mbali mbali vya kuhudumia mizigo, mradi wa kubadilisha bomba la mafuta la inchi 18 kwenye gati la kupokea mafuta Kurasini (18" Submarine Oil Pipeline) na ukarabati wa barabara ya Kajunjumele inayounganisha bandari ya Kiwira hadi Bandari ya Itungi. Miradi mingine ambayo utekelezaji wake unaendelea ni ujenzi wa Bomba kubwa la mafuta (SBM), kuendelea na ujenzi wa awamu ya pili wa gati la Mbamba Bay, ujenzi wa gati la Mafia na upanuzi wa gati la Bandari ya Kasanga. Ukarabati wa gati la Nansio pia utatekelezwa katika mwaka wa 2008/09.

65. **Mheshimiwa Spika**, TPA kupitia Kitengo cha Kontena kilicho chini ya Mwekezaji binafsi (TICTS) katika kipindi cha Julai 2007 hadi Machi 2008, ililenga kuhudumia kontena (TEUs) 302,000. Katika kipindi hicho shehena ya kontena iliyohudumiwa ni TEUs 290,759 ikiwa ni pungufu ya lengo kwa TEUs 11,241 sawa na asilimia 3.7. Kupungua kwa shehena ya kontena kulitokana na kukosekana kwa nafasi ya kutosha ya kufanyia kazi ya kupakia na kupakua. Aidha, uwezo wa Kitengo cha Kontena ni kuhudumia kontena 250,000 kwa mwaka, hivyo kuongezeka kwa shehena ya kontena kumesababisha ukosefu wa nafasi ya kufanyia kazi, hali ambayo inasababisha mlundikano wa kontena na msongamano wa meli zinazosubiri nje ya bandari kabla ya kuingia bandarini kuhudumiwa. Katika kukabiliana na hali hii, hatua mbali mbali zimechukuliwa ikiwa ni pamoja na wadau wote muhimu wa bandari wakiwemo TPA, TICTS na TRA kufanya kazi kwa saa 24 kwa siku. TRA, TICTS na TPA wameboresha mtiririko wa nyaraka za uondoshaji wa mizigo bandarini ambapo sasa nyaraka zinatumiwa njia ya 'electronic' baada ya kukamilika kwa mradi wa ASYCUDA ++ na mtandao wa "Port View" wa TPA. TICTS na TPA wanatekeleza mpango wa kuboresha hali ya vifaa kwa kununua vifaa vipya vya kuhudumia kontena. Baadhi ya vifaa vimeshawasili na kuanza kazi. Kuanzia Juni, 2007 kwa makubaliano na TICTS, TPA ilianza kuhudumia meli ndogo "feeder Vessels" zinazobeba kontena zisizozidi 500. Utaratibu huu umesaidia sana kupunguza idadi ya meli ambazo zinasubiri huduma katika Kitengo cha Kontena.

66. **Mheshimiwa Spika**, hatua nyingine ni uendeshaji wa minada kwa kontena zote ambazo zimekaa muda mrefu bandarini bila kuchukuliwa na wenyewe. Kwa mujibu wa sheria na taratibu kontena

zilizokaa bandarini zaidi ya siku 21 hustahili kupigwa mnada na Mamlaka ya Mapato. Kuhusu kontena tupu kukaa muda mrefu bandarini, Wenye meli/wakala wao wameagizwa kuondoa kontena hizo bandarini ili nafasi itumike kuweka kontena zenye mizigo. Utaratibu ni kuwa kontena tupu zitaruhusiwa kuletwa bandarini saa 48 kabla ya kupakiwa melini. Ili kuongeza nafasi ya kuweka kontena nje ya bandari, Mamlaka ya Mapato imetoa leseni kwa Waendeshaji sita wa vituo vya mizigo (Inland Container Depots – ICDs). Vituo hivyo ni pamoja na vituo vya Kurasini na Ubungo ambavyo vina uwezo wa kuhifadhi kontena 8,500. Utaratibu huu wa kuendesha ICDs umesaidia kupunguza mlundikano wa kontena bandarini.

67. **Mheshimiwa Spika**, ili kuongeza nafasi ya kuhudumia kontena bandarini TICTS wamepewa eneo la yaliyokuwa maghala ya TPA na kituo cha mafuta ndani ya kituo cha kontena. Maeneo haya yana ukubwa wa hekta 5 na uwezo wa kuhudumia kontena zaidi ya 3,000. Ili kuweza kupata nafasi zaidi TPA wana mpango wa kujenga jengo litakalotumika kuweka magari, eneo linalotumika sasa kuweka magari litatumika kuweka kontena. Ujenzi wa jengo hilo unategemewa kuanza mwaka 2009. Ujenzi wa Gati namba 13 na 14 katika bandari ya Dar es Salaam pia utasaidia kuongeza nafasi ya kuhudumia kontena bandarini. Mamlaka inaendelea kufanya upembuzi yakinifu wa mradi huu. Ujenzi umepangwa kufanywa katika utaratibu wa “Fast Track” ili uweze kukamilika ndani ya miaka minne kuanzia sasa. Matumizi ya Bandari Kavu (dry ports) pia yamepewa msukumo wa pekee ili kufanikisha upatikanaji wa nafasi za kuhudumia makontena na mizigo mingine. Bandari Kavu za Isaka na Mbeya zinaboreshwa. Hatua zote hizi zimechukuliwa ili kuongeza ufanisi, kupunguza mlundikano wa kontena, kupunguza muda wa meli kukaa bandarini na kupunguza gharama za njia na hivyo kuongeza biashara kwa mizigo kupita kwenye bandari ya Dar es Salaam.

68. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2008/09, Mamlaka inatarajia kuhudumia jumla ya **tani 7, 490,500** katika bandari kuu. Aidha, Mamlaka itahudumia kontena **438,500**. Mamlaka pia inatarajia kutekeleza miradi mbalimbali ya maendeleo ili kuboresha miundombinu na huduma katika Bandari. Miradi mipya iliyopangwa ni pamoja na ukarabati wa magati katika ziwa Tanganyika, Victoria na Nyasa.

Usafiri na Uchukuzi wa Reli

69. **Mheshimiwa Spika**, baada ya shughuli za uendesaji wa Shirika la Reli (TRC) kukodishwa kwa Kampuni ya Reli Tanzania (TRL)

kiwango cha utoaji huduma kimeendelea kuwa cha wastani. Tangu ilipoanzishwa Oktoba, 2007, TRL imeweza kusafirisha tani 452,457 za mizigo ambapo 332,399 ni mizigo ya ndani na tani 120,058 ni mizigo ya nchi jirani. Aidha, katika kipindi hiki kampuni ilisafirisha jumla ya abiria 572,000. Hata hivyo TRL bado inakabiliwa na matatizo ya uchakavu wa mabehewa, injini, pamoja na miundombinu hafifu ya reli. Hivi sasa Kampuni iko katika taratibu za kukarabati mabehewa na injini na kununua nyingine mpya ili kuboresha huduma za usafiri wa reli hiyo.

70. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2008/09, TRL imepanga kufanya safari nne kwa wiki toka Dar es Salaam hadi Kigoma na Mwanza badala ya safari mbili za sasa. Aidha, itakodi mabehewa 23 ya daraja la tatu na mabehewa mengine 30 yatafanyiwa ukarabati. Hatua nyingine ni kupunguza muda unaotumiwa na mabehewa kwenda na kurudi kutokana na kukodi injini 15 zenye uwezo wa class 73xx. Mipango mingine ni pamoja na kukarabati injini 15 za class 88xx, kuboresha miundombinu ya mawasiliano na kununua vipuri kwa ajili ya kukarabati mabehewa. Inatarajiwa kwamba Kampuni itaweza kuboresha huduma za usafiri wa mizigo na abiria baada ya kukamilika kwa mipango hii.

71. **Mheshimiwa Spika**, Kampuni ya RAHCO iliyoanzishwa Oktoba, 2007 iliendelea na jukumu la kusimamia na kuendeleza miundombinu ya reli kwa niaba ya Serikali. Kampuni iliendelea na ukamilishaji wa kazi ya kubadilisha mataruma ya uzito wa ratili 80 kwa yadi ya reli kati ya Kintinku - Makutopora (km16) na Itigi - Malongwe (km 31) na kufanya uchambuzi wa zabuni ya ujenzi wa vituo vya kontena vya Ilala, Shinyanga na Mwanza. Aidha, Benki ya Dunia imekubali kufadhili ununuaji wa mataruma na reli kwa ajili ya kilomita 150 za Reli ya Kati. Taratibu za kumpata mzabuni wa kuuza reli na mataruma zinaendelea.

72. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2008/09, RAHCO itaendelea kuimarisha usimamizi wa matumizi ya rasilimali za reli, kufanya upembuzi yakinifu wa miradi ya kuimarisha njia ya reli na madaraja kutoka Dar es Salaam hadi Dodoma. Aidha, kazi nyingine ni kufanya upembuzi yakinifu wa ujenzi wa njia mpya ya Reli kati ya Arusha na Ziwa Natron, ujenzi wa reli ya kuunganisha bandari ya Mbegani - Bagamoyo na Kidomole (Link line). Kazi nyingine ni ujenzi wa kiwanda cha kutengeneza mataruma na uimarishaji wa njia ya reli kutoka Moshi hadi Arusha kwa kuweka reli za ratili 95 kwa yadi. Miradi mingine itakayotekelezwa ni pamoja na kufanya upembuzi yakinifu wa miradi ya ujenzi wa reli kati ya bandari ya Mwambani hadi Tanga, majengo ya kitega uchumi katika viwanja vitano Jijini Dar

es Salaam, ujenzi wa bandari kavu ya Katosho katika reli ya Kigoma na ujenzi wa yadi ya kupanga mabehewa eneo la Pugu (Pugu Marshalling Yard).

73. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha nusu ya mwaka cha 2007/08, TAZARA ilisafirisha tani 290,570 za mizigo ikilinganishwa na tani 330,000 zilizopangwa kusafirishwa, ambayo ni asilimia 88.1 ya lengo. Pia Mamlaka ilisafirisha abiria 592,209 kati ya abiria 550,000 waliokadiriwa kusafirishwa hivyo kuvuka lengo lililokadiriwa kwa asilimia 7.7. Serikali ya Tanzania imeendelea kuipatia TAZARA fedha kwa ajili ya kuboresha eneo la mmomonyoko wa ardhi kama hatua za muda hususan matengenezo ya reli kati ya Mpanga - Kitete yaani umbali wa km 561 toka Dar es salaam. Sehemu inayofanyiwa ukarabati ina urefu wa mita 500.

Serikali ya Zambia imepata wafadhili ambao wamesaidia kuboresha mawasiliano ya reli baada ya kununua na kufunga mitambo mingine ya HF Radio kwa upande wa Zambia. Matengenezo ya injini 6 za treni yanaendelea ambapo ukarabati wa injini mbili kati ya 6 zilizopangwa umekamilika. Aidha, zoezi la kubadilisha reli chakavu limekamilika ambapo jumla ya mataruma ya reli 13,813 yamebadilishwa kati ya 17,000 yaliyokubaliwa na Jamhuri ya watu wa China chini ya Mpango wa Itifaki ya 12 ya ushirikiano wa kiufundi baina ya nchi tatu za China, Tanzania na Zambia. Reli zilizobaki zimehifadhiwa kwa ajili ya matengenezo ya dharura.

74. **Mheshimiwa Spika**, changamoto zinazoikabili TAZARA ni pamoja na kukabiliwa na uhaba wa fedha za uendeshaji ambao umeathiri utendaji kwa kushindwa kufanya matengenezo makubwa ya injini za treni. Changamoto nyingine ni mmomonyoko wa ardhi na ubovu wa reli hasa kwa upande wa Tanzania. Katika mwaka 2008/09, TAZARA ina lengo la kukarabati injini pamoja na kuboresha miundombinu ya mawasiliano ili kuongeza ufanisi.

Udhibiti wa Huduma za Usafiri wa Reli

75. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08, SUMATRA imeendelea kusimamia usalama na ubora wa huduma za usafiri wa reli nchini. Katika kuimarisha na kuboresha huduma na usalama wa usafiri wa reli, ukaguzi na tathmini ya hali ya usalama katika usafiri wa reli ulifanyika. Ukaguzi ulifanyika katika reli ya TRL kati ya Ruvu - Tanga na Tanga - Arusha na ukaguzi wa breki katika injini na

mabehewa ya abiria ya reli ya TAZARA. Aidha, ulifanyika ukaguzi wa injini tisa zilizoingizwa nchini na TRL na ukaguzi wa njia ya reli, miundombinu na vyombo vya usafiri wa reli za TAZARA na TRL. Lengo ni kuhakikisha kuwa huduma za usafiri wa reli zinatolewa kwa usalama wa kutosha. Kazi nyingine zilizofanywa ni pamoja na utoaji wa leseni kwa kampuni ya TRL kama mwekezaji mpya na uandaaji wa kanuni za usafirishaji katika reli. Kanuni hizo zinahusu usimamizi wa usafirishaji wa bidhaa hatari kwa njia ya reli, viwango vya ujuzi na afya vinavyohitajika wawe navyo wafanyakazi wa maeneo nyeti ya kiusalama na breki, mawasiliano na abiria na viunganishi vya mabehewa. Lengo la Kanuni hizi ni kuimarisha ulinzi na usalama katika usafiri wa reli.

Usafiri wa Anga

76. **Mheshimiwa Spika**, katika kuimarisha na kuboresha huduma za usafiri wa anga, Serikali imeendelea kuzingatia vigezo na kanuni za usalama wa anga kama inavyoshauriwa na Shirika la Kimataifa la Usafiri wa Anga (*The International Civil Aviation Organisation-ICAO*). Wizara kupitia Mamlaka ya Usafiri wa Anga (TCAA) imeendelea kutoa huduma za uongozaji ndege kwenye anga na pia kwenye viwanja kumi na vitatu (13) nchini kwa kiwango cha kuridhisha. Viwanja hivyo ni pamoja na JNIA, Arusha, Dodoma, Iringa, Mbeya, Mtwara, Mwanza, Tabora, Kigoma, Pemba, Zanzibar, Tanga, na Songea. Zabuni kwa ajili ya kufunga mtambo mpya wa kuwezesha ndege kutua salama (VOR/DME) katika Kiwanja wa Ndege cha Mwanza imetangazwa. Ufungaji wa mtambo huo unatarajiwa kukamilika Desemba, 2008. Mamlaka inaendelea na kazi ya matayarisho kwa ajili ya ukaguzi utakaofanywa na ICAO Novemba, 2008. Ukaguzi huu ni muhimu kwa nchi yetu kwani matokeo yake ndiyo yanayoithibitishia Jumuiya ya kimataifa kuhusu uwezo wa nchi kuhakikisha na kuzingatia usalama wa usafiri wa anga ndani na nje ya nchi. Aidha, Mamlaka iko kwenye taratibu za kuandaa kanuni za kuendesha Mfuko maalumu kwa ajili ya mafunzo ya marubani na wahandisi wa ndege. Kanuni hizo zitaweka utaratibu wa kuweza kuwapatia mafunzo wataalamu wazalendo hapa nchini ambapo wanafunzi wataweza kuchangia baadhi ya gharama bila kutegemea misaada toka nje.

77. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kwa kupitia TCAA inashiriki kikamilifu katika mipango mbalimbali ya kikanda ya Jumuiya ya Afrika Mashariki na Nchi za Kusini mwa Afrika (SADC) katika kuoainisha kanuni zake ili hatimaye kuwezesha ubadilishanaji wa wakaguzi wa ndege. Kuhusu ushirikiano kwenye Jumuiya ya Afrika Mashariki, uimarikaji wa Wakala wa Udhhibiti wa Kikanda ulioanzishwa Juni, 2007 (Civil Aviation Safety and Security Oversight

Agency CASSOA - EAC) utasaidia kuiongezea Mamlaka uwezo wa udhibiti kwa kutumia wataalamu wa kanda. Itifaki ya kuanzisha Wakala huu italetwa katika Bunge lako Tukufu ili iweze kuridhiwa. Aidha, usimikaji wa mitambo muhimu ya mradi wa satellite kwa ajili ya kuboresha mawasiliano ya anga Kaskazini mwa eneo la Afrika ya Mashariki na Bahari ya Hindi (NAFISAT) umekamilika. Mawasiliano ya anga kwa njia ya *satellite* yamekamilika pia katika nchi za SADC, Burundi, Rwanda na Uganda. Mara nchi za Kenya na Seychelles zitakapomaliza kusimika mitambo, mradi huu utakuwa umekamilika katika ukanda mzima.

78. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea na jitahada za kuhakikisha kuwa huduma za usafiri wa anga zinaboreshwa na kuzingatia kanuni za usalama wa anga. Katika mwaka 2007/08 kulitokea ajali 2 zilizosababisha vifo vya watu 4 akiwemo rubani wa ndege mmoja. Mamlaka ya Usalama wa Anga inaendelea kuimarisha udhibiti wa usafiri wa anga, kampuni za ndege, waendeshaji wa viwanja na marubani ili kupunguza ajali za ndege. Lengo la Mamlaka ni kuhakikisha kuwa Kampuni za ndege na wenye viwanja wanazingatia usalama katika utendaji wao kwa mujibu wa Sheria na Kanuni za usalama wa usafiri wa anga.

79. **Mheshimiwa Spika**, katika kutekeleza majukumu yake, TCAA ilikabiliwa na changamoto mbalimbali ikiwemo uhaba wa wakaguzi wa ndege hasa kwenye uendeshaji (flight operations inspectors) pamoja na mitambo michakavu. Kutokana na upungufu wa wataalamu hawa kwenye soko la ajira, Mamlaka inabidi ishindane na Kampuni za ndege za ndani na nje ili kuwapata wataalamu hao. Kulingana na viwango vya mishahara vilivyopo, Mamlaka inashindwa kupata wataalamu hawa kwa ikama iliyopo. Ili kutatua changamoto hizo, katika mwaka 2008/09, Mamlaka itakamilisha kanuni za uendeshaji wa Mfuko Maalum wa mafunzo ya marubani na wahandisi wa ndege. Mfuko huu utaanza kwa kudhamini wataalamu wa Kitanzania kwa ajili ya kusomea taaluma hii. Aidha, Mamlaka inatarajia kusimika mitambo mipya ya "VHF Relay Stations" kwenye vituo sita vya Tabora, Arusha, Dar es Salaam, Mbeya, Mwanza na Mtwara. Vituo hivi vitasaidia kuboresha huduma ya mawasiliano kati ya marubani na waongoza ndege.

80. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08 idadi ya abiria waliosafiri kwa kutumia usafiri wa anga iliongezeka kutoka abiria 2,649,664 mwaka 2006/07 na kufikia abiria 2,912,432 kwa mwaka 2007/08 ikiwa ni ongezeko la asilimia 10. Aidha, idadi ya abiria waliosafiri ndani na nje ya nchi iliongezeka kutoka abiria 1,145,310 mwaka 2006/07 na kufikia abiria 1,307,561 mwaka 2007/08, hii

ikiwa ni ongezeko la asilimia 14.2. Idadi ya abiria waliosafiri ndani na nje ya nchi kupitia Kiwanja cha Kimataifa cha Julius Nyerere iliongezeka kutoka abiria 1,195,275 mwaka 2006/07 hadi kufikia abiria 1,418,896 mwaka 2007/08, ikiwa ni sawa na ongezeko la asilimia 18.7. Idadi ya abiria waliosafiri humu nchini iliongezeka kwa asilimia 6.7, kutoka abiria 1,504,354 mwaka 2006/07 hadi kufikia abiria 1,604,871 mwaka 2007/08.

Safari za ndege ziliongezeka kutoka safari 163,341 mwaka 2006/07 hadi kufikia safari 175,711 mwaka 2007/08 ikiwa ni sawa na asilimia 7.5. Safari za ratiba (scheduled frequencies) ziliongezeka kutoka safari 96 katika mwaka 2006/07 hadi safari 113 katika mwaka 2007/08. Kuongezeka kwa abiria ndani na nje kumetokana na kuongezeka kwa huduma za kiuchumi na kijamii katika sekta ndogo ya usafiri wa anga. Katika mwaka 2007/08 kiasi cha mizigo kilipungua kutoka tani 34,711.4 zilizobebwa mwaka 2006/07 hadi tani 29,961.5. Sababu za kupungua kwa mizigo ni upungufu wa minofu ya samaki toka Mwanza, kupungua kwa shughuli za ujenzi katika maeneo ya migodi kwa kuwa shughuli nyingi zimekamilika. Sababu nyingine ni kupungua kwa bidhaa mbalimbali zinazopitia Zanzibar baada ya Shirika la Oman Air kusitisha safari zake hapa nchini.

81. **Mheshimiwa Spika**, Serikali imeendelea kuisaidia Kampuni ya Ndege ya Tanzania (ATCL) ili iweze kuboresha huduma zake ipasavyo na kujiendesha kibiashara. Baada ya kutengana na Shirika la Ndege la Afrika Kusini (SAA), ATCL ilifanikiwa kuzindua rasmi nembo yake mpya tarehe 1 Oktoba, 2007. Nembo hii ina picha ya Twiga na kilele cha mlima Kilimanjaro. Ili kudhibiti mapato ya Kampuni, ATCL imeingia mkataba na Kampuni ya Mercator ili kufanikisha usimamizi wa mapato ya ndani kwa kutumia teknolojia ya kisasa. Katika mwaka 2007/08 ATCL iliweza kununua ndege mbili aina ya Dash 8-300 zenye uwezo wa kubeba abiria 50 kila moja. Ndege hizi ziliwasili nchini Machi, 2008. Aidha, ATCL ilikodisha ndege kubwa aina ya Airbus A320-214 yenye uwezo wa kuchukua abiria 150 kwa mkataba wa miaka sita iliyowasili nchini Aprili, 2008. Kampuni ina jumla ya ndege 6, 3 za kukodi na 3 za Kampuni yenyewe. Kampuni inatarajia kutumia ndege hizo kwa safari za kwenda Tabora, Kagera, Mtwara, Kilimanjaro na Zanzibar. Aidha, kampuni inatarajia kutumia ndege hizo kwa safari katika maeneo ya Maziwa Makuu kwa kwenda Rwanda, Burundi na Jamhuri ya Kongo.

82. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08 Kampuni ya Ndege Tanzania (ATCL) iliweza kubeba wastani wa abiria 254,000 (*Revenue passengers*) ikilinganishwa na uwezo wa abiria 251,000 mwaka 2006/07. Aidha, ndege za Kampuni zilifanikiwa kuondoka kwa wakati (On Time Performance) kwa kiwango cha asilimia 80 ikilinganishwa na kiwango cha asilimia 75 cha mwaka 2006/07.

83. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2008/09, ATCL inatarajia kupanua huduma zake hadi katika miji ya Bukoba, Shinyanga, Lindi na Pemba, kuongeza safari zake za nje hadi katika mji wa Mumbai (India) na kufanya ushirikiano wa kibiashara na Kampuni nyingine ili abiria wake wachukuliwe na Kampuni hizo kuwapeleka kule ambako ATCL haifiki. Mikakati mingine ni kununua ndege mbili zenye uwezo wa kuchukua abiria 72 kila moja. Aidha, katika kutimiza mkakati wa kuifanya JNIA kuwa kiungo cha usafiri katika nchi za Afrika Mashariki na Kati, Kampuni inatarajia kukodi ndege nyingine ya B737-200 au ndege nyingine yenye ukubwa huo. Ndege hii itawezesha Kampuni kupanua safari zake hadi Zambia na Zimbabwe ili kubeba abiria waendao Dubai na kwingineko ili kuunga safari zao Dar es Salaam.

84. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu Kampuni binafsi ya Ndege ya Precisionair, katika mwaka 2007/08 Kampuni ilibeba abiria 465,152 ikilinganishwa na abiria 425,306 wa mwaka 2006/07 ikiwa ni ongezeko la asilimia 10. Kampuni iliingia mkataba na Kampuni ya ATR ya Ufaransa wa kununua ndege mpya saba, (tatu ATR 42-500 na nne ATR 72-500). Machi, 2008 Kampuni ilipokea ndege moja aina ya ATR 72-500 na ndege nyingine kama hiyo inatarajiwa kuwasili hapa nchini Oktoba, 2008. Kampuni inatarajia kupokea ndege mbili kila mwaka kuanzia 2009 hadi 2011. Aidha, April 2008, Kampuni ilikodisha ndege nyingine aina ya Boeing 737-300 yenye uwezo wa kubeba abiria 116. Hatua hii imewezesha Kampuni kuwa na ndege tisa, nne ATR 42, nne ATR 72 na Boeing 737-300 moja. Ndege ya pili ya Boeing 737-300 inatarajiwa kuwasili nchini Oktoba, 2008. Kutokana na kuongezeka kwa idadi ya ndege Kampuni iko kwenye mchakato wa kujenga Karakana ya matengenezo ya Ndege (Hangar) kwenye Kiwanja cha Ndege Cha Kimataifa cha Julius Nyerere. Ujenzi wa Karakana hii unatarajiwa kukamilika baada ya miaka miwili.

Matarajio ya Kampuni ni kubeba abiria 616,354 mwaka 2008/09. Ili kufikia lengo hilo Kampuni ina mikakati ya kuongeza safari za ndani ya nchi za kwenda Songea, Tanga na Pemba. Aidha, Kampuni inatarajia kuongeza safari za kikanda kwenda Luanda nchini Angola, Lubumbashi katika Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo na Johannesburg, Afrika Kusini.

85. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08, Wakala wa Ndege za Serikali (TGFA) ulitekeleza majukumu yake ya kuwahudumia viongozi wakuu wa Serikali na kupata mapato ya shilingi bilioni 4.6, ambapo hadi Mei, 2008 jumla ya shilingi bilioni 3.0 zilikusanywa. Aidha, TGFA iliweza kupunguza ukaaji wa ndege chini kwa asilimia 90. Wakala umeweza kuboresha ndege zake hadi kufikia kiwango cha “Business Class” ili kuwavutia zaidi wateja wao na kuwezesha ndege zote kuruka kwa wastani wa asilimia 95 ya saa zilizokuwa zimekadiriwa.

Pamoja na mafanikio hayo, Wakala ulikabiliwa na changamoto za upungufu wa marubani, uchakavu wa ndege na uhaba wa fedha. Katika kutatua changamoto hizi, katika mwaka 2008/09, Wakala una lengo la kufanyia matengenezo makubwa ndege zake ili kuimarisha na kuboresha usalama katika utoaji wa huduma zake. Aidha, Wakala utaajiri marubani wapya na wahandisi wa ndege pamoja na kuendelea kutoa mafunzo kwa wafanyakazi wake.

Uendelezaji wa Viwanja vya Ndege

86. **Mheshimiwa Spika**, Wizara inaendelea kuboresha hali ya viwanja vya ndege nchini. Katika mwaka 2007/08, awamu ya pili ya ukarabati wa *JNIA* uliendelea ambapo kazi zilizotekelezwa ni pamoja na matengenezo ya maegesho ya ndege, upanuzi wa barabara ya pili ya kurukia na kutua ndege, mfumo wa umeme pamoja na uboreshaji wa mazingira. Miradi mingine ni pamoja na kufanya upembuzi yakinifu na usanifu wa jengo la abiria (Terminal 3) na jengo la mapokezi ya viongozi wakuu. Viwanja vingine vilivyofanyiwa ukarabati ni Musoma na Lake Manyara ambavyo vilifanyiwa ukarabati wa njia za kurukia ndege kwa kiwango cha changarawe. Aidha, kazi za ujenzi wa uzio zilifanyika katika viwanja vya Musoma, Arusha na Dodoma.

87. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu Kiwanja cha Mwanza kazi zinazoendelea ni ujenzi wa maegesho ya ndege za mizigo na ukamilishaji wa mchakato wa kumpata mkandarasi kwa ajili ya upanuzi wa Kiwanja hicho. Aidha, ukarabati wa maegesho na viungio vyake katika Kiwanja cha Ndege cha Arusha unaendelea. Kuhusu kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Songwe, Mbeya awamu ya mwisho ya ujenzi inaendelea. Kazi zilizotekelezwa katika mwaka 2007/08 ni pamoja na ujenzi wa njia ya kuruka na kutua ndege, ujenzi wa viungio na ujenzi wa mfumo wa kuondoa maji ya mvua kiwanjani. Aidha, usanifu wa ukarabati mkubwa wa Viwanja vya Ndege vya Bukoba, Shinyanga, Tabora, Sumbawanga, Mafia,

Kigoma na Arusha umeendelea kutekelezwa kwa Msaada wa Benki ya Dunia. Serikali ya Marekani kupitia mfuko wake wa 'Millenium Challenge Cooperation' (MCC) utafadhili ukarabati wa Kiwanja cha Ndege cha Mafia.

88. **Mheshimiwa Spika**, ili kukabiliana na ajali za ndege zinazotokea majini, Serikali imekamilisha mipango ya uokoaji majini (water rescue plans) katika viwanja vya ndege vya Mwanza, Mtwara, Kigoma, Musoma, Bukoba na Tanga. Lengo la mipango hii ni kuiwezesha Serikali kuwa na uwezo wa kukabiliana na matukio ya ajali za ndege haraka na hivyo kuokoa maisha ya watu na mali. Mipango hii itafanyiwa majaribio katika mwaka 2008/09 ili kupima uwezo wa wadau na kurekebisha upungufu utakaobainika.

89. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa 2008/09, kazi zitakazotekelezwa ni pamoja na kuendelea na ujenzi wa uzio wa Viwanja vya ndege vya Mtwara, Tabora, Kigoma na Lake Manyara. Kazi nyingine ni ununuzi na ufungaji wa mitambo ya ukaguzi wa abiria na mizigo katika viwanja vya ndege vya Kigoma, Tabora, Bukoba, Mwanza, Musoma, Arusha, Shinyanga Dodoma na Mtwara. Aidha, Serikali itaendelea na taratibu za kutafuta fedha kwa ajili ya kulipa fidia kwa viwanja vya Pugu, Majohe na Buyuni kwa ajili ya makazi ya wananchi wa Kigilagila na Kipunguni. Wananchi wa Kigilagila na Kipunguni wanahamishwa ili kupisha upanuzi wa kiwanja cha ndege cha Kimataifa cha Julius Nyerere pamoja na miradi mingine ya maendeleo. Miradi mingine itakayotekelezwa ni pamoja na ukamilishaji wa ukarabati na upanuzi wa maegesho ya ndege za mizigo na viungio vyake katika Kiwanja cha Ndege cha Mwanza. Aidha, Serikali kupitia Mamlaka ya Viwanja vya Ndege itafanya upanuzi na uendelezaji wa Kiwanja cha Ndege cha Mwanza. Upanuzi huo utahusisha ujenzi wa jengo la abiria, jengo jipya la mizigo, jengo la kuongozea ndege, kurekebisha mifumo ya maji ya mvua na maji safi, kuweka taa za kuongozea ndege, ujenzi wa jengo la kituo cha umeme, ujenzi wa miundombinu ya mafuta ya ndege na ujenzi wa viungio (turning loops). Mradi huu mkubwa utakaogharimu zaidi ya Dola za Marekani milioni 14 zitatolewa kwa pamoja kati ya Serikali ya Tanzania, BADEA na OPEC.

Huduma za Hali ya Hewa

90. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08, Serikali kupitia Mamlaka ya Hali ya Hewa imeendelea kuboresha huduma zake ili ziweze kufikia matarajio ya watumiaji wa huduma hizo. Katika kuboresha huduma hizo, Mamlaka imefunga mitambo na vifaa

mbalimbali katika maeneo kadhaa hapa nchini ili kuboresha huduma zake. Mitambo ya kupima hali ya hewa inayojiendesha yenyewe imefungwa katika vituo vya Mtwara na Bukoba. Vifaa mbalimbali ikiwa ni pamoja na vifaa vya kupimia mvua (rain gauge & cylinders), redio za mawasiliano na Kompyuta vimefungwa katika maeneo ya Morogoro, Iringa, Songea, Musoma na Mahenge. Aidha, mitambo ya kisasa ya mawasiliano na ya kuchambua taarifa na takwimu za hali ya hewa imefungwa katika viwanja vya ndege vya Mwanza, KIA, JNIA na Zanzibar. Mamlaka kwa kushirikiana na Wizara ya Kilimo, Chakula na Ushirika imefufua vituo 220 na kuanzisha vituo vipya 120 vya kupima mvua nchini.

91. **Mheshimiwa Spika**, Mamlaka ya Hali ya Hewa imeendelea kutekeleza wajibu na majukumu yake ya kukusanya, kuhakiki, kuratibu taarifa za hali ya hewa na kusambaza taarifa hizo nchini. Mamlaka pia imeendelea kutoa utabiri wa kila siku na wa msimu. Aidha, utoaji tahadhari dhidi ya hali mbaya ya hewa na majanga yanayohusiana na hali ya hewa imeendelea kutolewa. Mamlaka imeendelea kutoa huduma za hali ya hewa kwa sekta za kiuchumi na kijamii hususan sekta za usafiri, kilimo, maji, mazingira na ujenzi. Katika mwaka 2007/08, Mamlaka imekamilisha ujenzi wa kituo cha hali ya hewa kilichopo Mpanda na huduma za hali ya hewa zitaanza kutolewa mwaka 2008/09. Aidha, Mamlaka imepata hati ya umiliki (title deed) ya eneo litalotumika kujenga Makao Makuu ya Mamlaka. Eneo hilo lipo Barabara ya Sam Nujoma, Dar es salaam. Hivi sasa Mamlaka inaendelea kutafuta fedha kwa ajili ya ujenzi wa jengo hilo.

92. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2008/09, Mamlaka itaendelea na majukumu yake ya kutoa huduma na taarifa za hali ya hewa kwa wananchi na sekta mbalimbali za kiuchumi na kijamii. Mamlaka itaongeza vituo vya kupima hali ya hewa na kuimarisha vilivyopo kwa kiviongezea vifaa. Ujenzi wa ofisi mpya kwa ajili ya vituo vya Manyara na Pemba utaanza na mafunzo kwa wafanyakazi yataendelea kutolewa ndani na nje ya nchi kwa nia ya kuwaongezea uwezo wa kutoa huduma bora.

Ujenzi wa Nyumba za Viongozi na Watumishi wa Umma.

93. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08, Serikali kupitia Wakala wa Majengo ya Serikali (TBA) imeendelea kutekeleza azma yake ya kujenga na kuboresha makazi ya watumishi wa umma na ofisi za Serikali. Hadi sasa Wakala umeweza kukamilisha ujenzi wa nyumba 278 za watumishi wa umma katika Mikoa 21 ya Tanzania Bara. Aidha, Serikali kwa kuzingatia Ilani ya Uchaguzi ya CCM ya 2005 imehakikisha kuwa ujenzi wa majengo ya ofisi za umma

unafanyika kwa kuzingatia mahitaji na matakwa halisi ya watu wenye ulemavu. Ujenzi na matengenezo ya nyumba za Viongozi, pamoja na ununuzi wa samani zinazohitajika unaendelea vizuri. Katika juhudi za kuendelea kujiimarisha kiuchumi Wakala umeanza kujenga Majengo matatu ya ghorofa kwa njia ya ubia. Majengo hayo ni pamoja na jengo la ghorofa nane lenye nyumba (flats) 16 katika Kiwanja na. 93/1 Ada Estate na majengo mawili ya ghorofa tatu (yenye nyumba 8 kila moja) katika kiwanja Na. 76 Ada Estate Jijini Dar es salaam.

94. **Mheshimiwa Spika**, kazi nyingine inayoendelea ni kufanya upembuzi yakinifu wa eneo la iliyokuwa Kampuni ya Mabasi ya Taifa (KAMATA) ili eneo hilo liweze kutumika ipasavyo. Aidha, Wakala unaendelea na ujenzi wa majengo 12 ya ghorofa katika mikoa ya Dar es Salaam, Arusha, Morogoro, na Dodoma. Pamoja na Wakala kuwa na vyanzo vya mapato vitokanavyo na mauzo ya nyumba, pango la nyumba na ada za ushauri, kasi ya ujenzi wa nyumba mpya kwa ajili ya watumishi wa Umma ni ndogo. Hii ni kutokana na kodi ya nyumba (pango la nyumba) kwa nyumba zilizopangishwa kwa watumishi kuwa ndogo na baadhi ya watumishi wa umma waliokopeshwa kushindwa kurejesha mkopo kwa wakati na ongezeko kubwa la gharama za ujenzi. Katika kutatua changamoto hizo, Wakala umeazimia kuendelea kuboresha usimamizi na udhibiti wa fedha na manunuzi ya vifaa na huduma kutoka kwa wadau kwa kuzingatia sheria, kanuni na taratibu.

95. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2008/09, Wakala umepanga kuendelea kujenga nyumba za watumishi wa Serikali na kuongeza jitihada ya kununua viwanja zaidi hususan eneo la Kigamboni. Wakala utatoa huduma bora za ushauri wa kitaalam kwa miradi ya ujenzi wa nyumba za watumishi na ofisi za Serikali zitakazozingatia mahitaji na matakwa ya watu wenye ulemavu. Aidha, Wakala utatekeleza ujenzi wa nyumba tano 5 za Viongozi kwa kila wilaya za Bariadi, Nkasi, Simanjiro na Kilindi. Wakala utanunua nusu ya hisa ya asilimia ishirini na tano katika miradi mitatu ya ubia katika viwanja Na. 45 na 46 Chimara na Ex- NEDCO Plot Chole/Haile Sellasie-Dar es Salaam. Pia, Wakala utaendelea na Ujenzi wa jengo la ghorofa nane lenye nyumba (flats) 16 katika kiwanja Na. 93/1 Ada Estate-Dar es Salaam, na Ujenzi wa majengo mawili ya ghorofa tatu yenye nyumba (flats) 8 kila moja katika kiwanja Na. 76 Ada Estate-Dar es Salaam. Wakala itajenga jengo la ghorofa lenye nyumba (flats) 6 katika kiwanja Na. 5 Mtaa wa Moshi-Dodoma. Aidha, Wakala umepanga kuboresha ukusanyaji wa mapato kutoka kwenye vyanzo mbalimbali hasa kutoka kwa watumishi wa umma waliokopeshwa nyumba na kubuni vyanzo vipya vya kuongeza mapato.

Uendelezaji wa Taaluma na Shughuli za Ujenzi.

96. **Mheshimiwa Spika**, Wizara inasimamia Baraza na Bodi mbalimbali zinazohusika na uratibu wa shughuli za kisékta kama vile uhandisi, ukandarasi, usimamizi wa vifaa, ubunifu wa majengo na ukadiriaji wa majenzi.

Baraza la Taifa la Ujenzi (NCC)

97. **Mheshimiwa Spika**, Baraza la Taifa la Ujenzi (NCC) limeendelea na utekelezaji wa majukumu yake kwa ufanisi. Katika mwaka 2007/08 Baraza kwa kushirikiana na Wadau mbalimbali limeendelea na maandalizi ya miongozo ya utekelezaji wa miradi ya ujenzi kwa njia ya Ubia kati ya Sekta ya Umma na Sekta Binafsi (Public Private Partnerships - PPPs). Shughuli nyingine ni kuanza ujenzi wa jengo la ofisi la ghorofa 14 kwa kushirikiana na Shirika la Nyumba la Taifa (NHC) na mwekezaji binafsi. Majukumu mengine ni kuendelea kutunisha Mfuko wa Maendeleo ya Sekta ya Ujenzi (Construction Industry Development Fund - CIDF) na kwa kushirikiana na kitengo cha Ukaguzi wa Kiufundi cha Wizara ya Fedha, Baraza lilifanya ukaguzi wa kiufundi wa miradi 23. Miradi hiyo ilijumuisha miradi 10 ya barabara, miradi 8 ya majengo na miradi 5 ya maji. Katika ukaguzi huo Baraza lilibaini upungufu katika miradi hiyo ambao ni pamoja na kutokutumika ipasavyo kwa utekelezaji wa mikataba ya miradi, kutokukidhi mahitaji ya Sheria ya Manunuzi ya Umma Na. 21 ya mwaka 2004 na usimamizi duni wa miradi. Kasoro hizo zimerekebisha na mamlaka husika na kuhakikisha kuwa wahusika wanachukuliwa hatua zinazostahili.

98. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa 2008/09, Baraza litaendelea na ujenzi wa jengo la ghorofa 14, kutoa mafunzo na ushauri wa kiufundi na kutatua migogoro. Shughuli nyingine ni ukaguzi wa kiufundi wa miradi ya ujenzi, kuhamasisha mikakati ya kukuza ubora na tija katika utekelezaji wa shughuli za ujenzi. Aidha, Baraza litaendelea kuhamasisha ushirikiano katika sekta ya Ujenzi nchini na mahusiano ya kanda na kimataifa yenye lengo la kuboresha utendaji kazi wa sekta ya Ujenzi. Mpango mwingine ni pamoja na uanzishwaji wa Mfuko wa Maendeleo ya Sekta ya Ujenzi (Construction Industry Development Fund - CIDF).

Bodi ya Mfuko wa Barabara (RFB)

99. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08, Bodi ya Mfuko wa Barabara (RFB) ilipokea toka HAZINA jumla ya shilingi bilioni 149.762 na kuzigawa kwa taasisi zinazotumia fedha za Mfuko huu hadi kufikia Machi, 2008, ikilinganishwa na shilingi bilioni 91.90 zilizopokelewa mwaka 2006/07. Bodi ilifanikiwa kufanya mapititio ya

Sheria iliyoanzisha Mfuko wa Barabara “Road Toll (*ammendment*) Act No.2 of 1998” kwa lengo la kuifanyia marekebisho. Lengo ni kuifanya sheria hiyo iweze kuendana na mabadiliko yaliyopo hivi sasa ikiwa ni pamoja na kuongeza vifungu vya sheria vitakavyotoa adhabu kwa watakaobainika kutumia vibaya fedha za Mfuko. Aidha, Bodi ilikabiliwa na changamoto mbalimbali ikiwa ni pamoja na kuchelewa kukamilika kwa taarifa za ukaguzi za Halmashauri kwa upande wa Ofisi ya Mdhibiti Mkuu wa hesabu za Serikali. Kutokamilika mapema kwa taarifa za ukaguzi hususani kwa Halmashauri kunachelewesha uchukuaji wa hatua sahihi mapema na uwezo mdogo wa kutumia fedha za Mfuko katika kipindi kilichopangiwa (*Full absorption capacity*) kwa Mawakala wa Barabara. Hali hii husababisha fedha zilizotengwa kwa mwaka wa fedha husika kuendelea kuwepo mpaka mwaka wa fedha unaofuata. Hali hii husababisha kazi za barabara kutokamilika kwa mwaka uliopangwa. Katika kutatua changamoto hizo, katika mwaka 2008/09 Bodi imejiwekea mikakati mbalimbali ikiwa ni pamoja na kuziba mianya ya ukwepaji wa kulipa ushuru wa mafuta ya Petroli ili kuongeza mapato. Aidha, Bodi inatarajia kuongeza ufuatiliaji wa matumizi ya Mfuko wa Barabara kwa Mawakala wa Barabara ili kazi zikamilike kwa wakati uliopangwa na kupata thamani halisi ya kazi iliyofanywa (Value for Money).

Napenda kuchukua fursa hii kuwaomba Waheshimiwa Wabunge, mkiwa wajumbe wa Bodi za Barabara za Mikoa, tusaidiane kuzitaka taasisi zinazotumia fedha za Mfuko huu kuzitumia fedha hizi katika shughuli za matengenezo ya barabara na si vinginevyo.

Bodi ya Usajili wa Wahandisi (ERB)

100. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08, Bodi ya Usajili wa Wahandisi, ilisajili wahandisi **444** na Kampuni za ushauri wa kihandisi **17** ikilinganishwa na mwaka 2006/07 ambapo ilisajili wahandisi **543** na Kampuni za ushauri wa kihandisi **10**. Idadi hii inafanya jumla ya wahandisi waliosajiliwa kufikia **7,937** na Kampuni za ushauri wa kihandisi zilizosajiliwa kufikia **151**. Aidha, Bodi imeendelea kusimamia utekelezaji wa mpango wa mafunzo ya vitendo kwa wahandisi wahitimu. Lengo la mpango huu ambao unagharamiwa na Serikali ni kuwawezesha wahandisi wahitimu kupata uzoefu wa kutosha wa kufanya kazi za kihandisi na hivyo kuweza kutoa michango yao kikamilifu katika maendeleo ya Taifa. Katika mwaka 2007/08, Bodi ilisimamia mafunzo ya wahandisi wahitimu **515**. Kati ya wahandisi hao, **169** wanafadhiliwa na Kampuni binafsi. Jumla ya Wahandisi wahitimu **78** toka Serikali za mitaa na Taasisi za Serikali wamehitimu mafunzo hayo na kusajiliwa na Bodi.

Katika kipindi hiki, Bodi imetembelea miradi ya ujenzi wa barabara na migodi yote mikubwa ili kuhakikisha kuwa wahandisi wa kigeni walioajiriwa katika miradi hiyo wanautaalamu wa kutosha na wamesajiliwa na Bodi. Jumla ya wahandisi wageni **22** walisajiliwa, na **8** walikataliwa usajili kwa sababu hawakuwa na sifa za kutosha. Bodi iliweza kukagua shughuli za kihandisi pamoja na maendeleo ya wahandisi katika Halmashauri za Wilaya, Manispaa, na Majiji katika mikoa 17 ya Tanzania Bara.

101. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2008/09, Bodi inatarajia kusajili wahandisi **800**, Mafundi Sanifu 200 na Kampuni za ushauri wa kihandisi **25**. Bodi pia itaendelea kusimamia utekelezaji wa mpango wa mafunzo ya vitendo kwa wahandisi wahitimu **800**. Idadi hii ni pamoja na wahandisi wahitimu **400** wanaoendelea na mafunzo wakiwa ni wenye ufadhili wa Serikali na watu binafsi. Aidha, Bodi itaendelea kufanya ukaguzi kwa shughuli za kihandisi nchini ili hatimaye shughuli zote za kihandisi ziwe zinafanywa na wahandisi waliosajiliwa kwa kufuata maadili ya utendaji kazi za kihandisi. Bodi imepanga kutembelea mikoa yote ya Tanzania Bara ili kuhamasisha utekelezaji wa Sheria ya Usajili wa wahandisi baada ya kufanyiwa marekebisho yaliyopitishwa na Bunge mwaka 2007.

Bodi ya Taifa ya Usimamizi wa Vifaa (NBMM)

102. **Mheshimiwa Spika**, Bodi ya Taifa ya Usimamizi wa Vifaa (NBMM) iliendelea kutekeleza majukumu yake ya kukuza, kusimamia na kuratibu mafunzo na Elimu inayohusu fani ya ununuzi na ugavi. Katika mwaka 2007/08 Bodi ilisajili wataalamu 187 na kuwatahini wataalamu 1980 wa ngazi mbalimbali ikilinganishwa na mwaka 2006/07 ambapo ilisajili wataalamu 149 na kuwatahini wataalamu 1,684. Hii inafanya idadi ya wataalamu waliosajiliwa na kupewa miongozo ya maadili kufikia 1850. Miongozo hii inawaasa wataalamu kufuata mienendo mizuri katika utekelezaji wa majukumu yao na kuepukana na vitendo vya ubadhirifu, wizi na rushwa. Aidha, Bodi iliendesha mafunzo endelevu (Continued Professional Development) ambapo warsha na semina 10 zilifanywa kwa watendaji wa ununuzi na ugavi katika Serikali Kuu, Mashirika ya Umma, Idara za Serikali na Asasi zake. Mafanikio mengine yanahusu Bodi kuanzisha ushirikiano na Bodi kama hii ya nchini India ijulikanayo kama *Indian Institute of Materials Management (IIMM)* ambapo taasisi hizi zilisaini mkataba wa ushirikiano. Kupitia mkataba huo Bodi imefanikiwa kununua vitabu 480 vya taaluma hii.

103. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2008/09, malengo ya Bodi ni pamoja na kuuhamasisha Umma juu ya sheria mpya ya Bodi iliyopitishwa na Bunge mwaka 2007 juu ya uboreshaji wa taaluma ya ununuzi na ugavi, kuandaa kanuni za kutekeleza sheria mpya ya Taaluma ya Ununuzi na Ugavi. Pia, kuongeza idadi ya watahiniwa wa mitihani na kuendelea kuishauri Serikali juu ya masuala ya Ugavi na kuandaa mitaala mipya ili iendane na mabadiliko ya taaluma.

Bodi ya Usajili wa Makandarasi (CRB).

104. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08, CRB ilisajili makandarasi wapya 662 na hivyo kufanya jumla ya idadi ya makandarasi wote kufikia 4,630. Katika kutekeleza majukumu yake ya kuratibu shughuli za makandarasi, Bodi ilifanya ukaguzi katika miradi 1,251 ya ujenzi katika mwaka 2007/08 ambayo ni ongezeko la asilimia 14 zaidi ya ile iliyokaguliwa mwaka 2006/07. Katika miradi iliyokaguliwa asilimia 78.4 ilikutwa haina upungufu. Makandarasi waliokutwa na upungufu walichukuliwa hatua kwa mujibu wa sheria. Bodi pia ilisajili jumla ya miradi 2,084 ya ujenzi ikilinganishwa na miradi 1989 iliyosajiliwa mwaka 2006/07.

Aidha, CRB imeendelea kutekeleza mkakati wa kuendeleza makandarasi wazalendo ambapo kozi 6 ziliendeshwa nchini kote chini ya mpango wa mafunzo endelevu wa makandarasi. Jumla ya makandarasi 246 walihudhuria kozi hizi. Bodi imeendelea kutoa malipo ya awali kwa makandarasi chini ya mfuko wa kusaidia makandarasi (Contractors Assistance Fund). Wanachama wa mfuko huo wameongezeka hadi kufikia 508 na mfuko umekusanya jumla ya shilingi bilioni 1.26.

105. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2008/09, Bodi itaendelea kutekeleza majukumu yake ya kuendeleza makandarasi na kuratibu shughuli zao. Pia, Bodi itafungua ofisi mpya ya kanda huko Arusha ikiwa njia mojawapo ya kusogeza huduma zake karibu na wananchi.

Bodi ya Wabunifu Majengo na Wakadiriaji Majenzi (AQSRB).

106. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08, Bodi ya Usajili wa Wabunifu Majengo na Wakadiriaji Majenzi ilifanikiwa kusajili Wabunifu Majengo 35 na Wakadiriaji Majenzi 15, ikilinganishwa na mwaka 2006/07 ambapo Wabunifu Majengo 16 na Wakadiriaji Majenzi 13 walisajiliwa. Aidha, Wataalamu 28 wenye sifa za kati walisajiliwa ikilinganishwa na wataalamu kama hao 38 waliosajiliwa mwaka 2006/07. Kampuni za Ubunifu Majengo 15 na Ukadiriaji Majenzi 12 zilisajiliwa na kufikisha jumla ya Kampuni kuwa 180, kati

ya hizo 10 zikiwa ni Kampuni za kigeni. Bodi ilitembelea na kukagua miradi 296 katika mikoa 8 ya Tanzania Bara ili kuhakikisha kuwa kazi za Ubunifu Majengo na Ukadiriaji Majenzi zinabuniwa na kusimamiwa na wataalamu waliosajiliwa. Aidha, Bodi iliendelea kusimamia programu ya mafunzo kwa vitendo kwa wahitimu wa fani za ubunifu majengo na ukadiriaji majenzi kwa lengo la kuwapa uzoefu ili wasajiliwe. Programu hii ina wahitimu 60. Bodi ilisajili miradi mipya ya ujenzi 429, kwa lengo la kuhakikisha kwamba miradi yote ya ujenzi inasimamiwa na wabunifu majengo na kupata ushauri wa wakadiriaji majenzi.

107. **Mheshimiwa Spika**, pamoja na mafanikio haya, Bodi inakabiliwa na changamoto mbalimbali ikiwa ni pamoja kutokamilika kwa sheria ya majengo, ambayo ingeweza kusaidia kuainisha viwango mbalimbali vya ujenzi na kuweka ubora unaotakiwa kwa kila aina ya matumizi ya jengo hasa ya shughuli za kijamii na pia kuainisha ujenzi sawia na mipango ya miji mbalimbali. Aidha, bado jamii haijatambua umuhimu wa kuwatumia wabunifu majengo na wakadiriaji majenzi katika miradi yao ya ujenzi, hasa baada ya kupata kibali cha ujenzi. Katika kutatua changamoto hizi Wizara inaendelea na taratibu za kukamilisha mchakato mzima wa kurekebisha Sheria namba 16 ya mwaka 1997 iliyounda Bodi hiyo na kutunga Sheria mpya.

108. **Mheshimiwa Spika** katika mwaka 2008/2009, Bodi inatarajia kusajili wataalamu 70 na wale wenye sifa za kati 53. Bodi inatarajia kusajili Kampuni za kitaalamu 53 na kutahini wataalamu 112. Bodi pia itaendeleza mpango wa mafunzo maalum ya vitendo kwa ajili ya kuwasaidia wahitimu 60 wa taaluma husika ili waweze kusajiliwa kwa mujibu wa sheria. Bodi imepanga kukagua sehemu 270 katika mikoa yote ya Tanzania Bara ili kuhakikisha kwamba wadau wote wanaelewa umuhimu wa kuwatumia wabunifu majengo na wakadiriaji majenzi katika kuendeleza miradi ya majengo na majenzi mengine.

Kanda za Maendeleo (Development Corridors)

109. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kwa kushirikiana na wadau mbalimbali imeendelea kufanya jitihada za kuendeleza miundombinu ya usafiri katika kuchochea matumizi ya rasilimali za kiuchumi na kijamii zilizobainishwa kuwepo katika kanda za maendeleo. Tanzania ina kanda nne za maendeleo; Kanda hizo ni: (i) Ukanda wa Kati, (ii) Ukanda wa Mtwara, (iii) Ukanda wa Tanga na (iv) Ukanda wa Dar es salaam.

Ukanda wa Maendeleo wa Kati umeendelea kuimarishwa kwa kuboresha miundombinu ya reli, barabara pamoja na bandari za Dar es Salaam na Tanga na Ziwa Victoria. Aidha, ukodishaji wa uendeshaji wa shughuli za reli ya kati ambayo inatoa huduma za usafiri katika ukanda huo ni hatua mojawapo ya kuendeleza ukanda huo. Hatua nyingine ambazo Serikali za Tanzania, Rwanda na Burundi zimekusudia kuchukua ni kujenga njia ya reli ya kati kutoka Isaka hadi Kigali na kuunganisha nchi ya Burundi. Upembuzi yakinifu kwa utekelezaji wa mradi huu unaendelea na unatarajiwa kukamilika Agosti, 2008.

Juhudi zinaendelea kuchukuliwa kwa nia ya kuboresha barabara zinazounganisha nchi za Uganda, Rwanda, Burundi na Jamhuri ya Watu wa Kongo kupitia Bandari za Dar es Salaam na Tanga. Hii ni pamoja na kuimarisha na kupanua daraja la mto Ruvu, ujenzi wa barabara zilizo katika ukanda huu kwa kiwango cha lami, na kuweka kivuko chenye uwezo mkubwa katika rasi ya Kigongo-Busisi katika Ziwa Victoria.

110. **Mheshimiwa Spika**, katika kuendeleza Ukanda wa Maendeleo wa Mtwara Serikali za Tanzania na Msumbiji zimeendelea na ujenzi wa Daraja la Umoja katika mto Ruvuma litakalounganisha nchi hizi mbili na hivyo kusaidia kukuza shughuli za kiuchumi na maendeleo. Ujenzi wa daraja hili unaendelea ambapo nguzo 19 zimekamilika, sawia na ujenzi wa barabara ya urefu wa kilometa 5 kila upande kwa kiwango cha lami. Juhudi zinaendelea kuchukuliwa kuwezesha ujenzi wa barabara kutoka bandari ya Mtwara hadi bandari ya Mbamba Bay ili kufungua fursa za ushirikiano wa kibiashara na nchi za Msumbiji, Malawi na Zambia kwa kutumia bandari ya Mtwara. Aidha, Serikali ya Marekani kwa kupitia MCC imekubali kufadhili ujenzi wa kipande cha barabara kutoka Namtumbo kupitia Songea hadi Mbinga chenye urefu wa kilomita 139. Maandalizi ya kumpata mkandarasi wa kujenga barabara hii yanaendelea na yanatarajiwa kukamilika Agosti, 2008. Mazungumzo kati ya Serikali na Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB) yanaendelea ili Benki hiyo iweze kufadhili ujenzi wa kipande cha barabara chenye urefu wa kilomita 200 kati ya Mangaka - Tunduru hadi kufikia daraja la Diaca nchini Msumbiji.

111. **Mheshimiwa Spika**, pamoja na miradi mingine iliyo katika ukanda wa Tanga, pia Serikali inakusudia kuvuna magadi (Soda Ash) katika Ziwa Natron. Mradi huu wa uvunaji magadi unasimamiwa na Shirika la TATA Chemicals la India na NDC la Tanzania. Nia ni

kuvuna kiasi cha tani 500,000 kwa mwaka. Mzigo huu ni mkubwa na hivyo unahitaji mpangilio sahihi wa miundombinu kuweza kuuhudumia. Tathmini ya njia muafaka za usafirishaji wa tani hizo imeshafanywa ambapo upembuzi yakinifu umeonyesha kuwa ipo haja ya kuimarisha njia ya reli iliyopo kati ya Tanga, Moshi na Arusha, ikiwa ni pamoja na kuimarisha madaraja. Aidha, kuna umuhimu wa kujenga reli na barabara mpya zitakazounganisha maeneo ya mradi na mji wa Arusha pamoja na kupanua uwezo wa bandari ya Tanga. Hii itasaidia kuhimili ongezeko la mizigo litakalosababishwa na kuboreka kwa miundombinu ya uchukuzi katika maeneo husika.

112. **Mheshimiwa Spika**, Ukanda wa Dar es Salaam unaendelea kuimarishwa kwa kuboresha miundombinu ya reli ya TAZARA, barabara na Bandari ya Dar es Salaam. Miradi iliyo katika ukanda huu ni pamoja na barabara ya Msimba-Ruaha/Ikokoto-Mafinga (km 167) ambapo hatua za utekelezaji zilizofikiwa ni kuwa usanifu wa kina umekamilika na mchakato wa kumpata Mkandarasi wa kujenga barabara hiyo kwa kiwango cha lami unaendelea. Miradi mingine ni ukarabati wa barabara za Songea-Makambako na Mafinga-Mgololo. Aidha mradi mwingine ni ujenzi wa daraja jipya la Ruvu ambapo utekelezaji wake ni kuwa ujenzi wa mihimili ya kubeba nguzo za daraja jipya na nguzo za pembeni umekamilika. Matayarisho ya ujenzi wa nguzo za katikati (piers) yanaendelea. Mradi mwingine ni uimarishaji wa njia ya reli ya TAZARA eneo la Kitete-Mpanga ambalo linaendelea kufanyiwa matengenezo.

Ushiriki katika Jumuiya Mbalimbali

113. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08 Wizara iliendelea kushiriki katika mikutano, semina, kongamano na warsha mbalimbali za kitaifa na kimataifa. Mikutano hiyo ilifanyika kwa lengo mahsusi la kukuza mashirikiano ili kuendeleza miundombinu na huduma zake. Mikutano hiyo ni pamoja na ile ya ushirikiano kati ya Serikali ya Muungano (SMT) na Serikali ya Mapinduzi Zanzibar (SMZ), Jumuiya ya Afrika Mashariki, Jumuiya ya Maendeleo Kusini mwa Afrika (SADC) na Maziwa Makuu (Great Lakes).

Kuhusu ushirikiano wa SMT na SMZ, Wizara imefanya mikutano Oktoba, 2007 na Machi, 2008. Lengo ni kutathmini utendaji wa sekta zetu za mawasiliano na uchukuzi hasa kwenye masuala yote yanayohusu Muungano. Aidha, mikutano hii, pia ina lengo la kukuza na kuimarisha ushirikiano katika sekta za uchukuzi na mawasiliano.

Ili kuimarisha usalama wa usafiri majini, Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Serikali ya Mapinduzi Zanzibar, kupitia taasisi zake zinazosimamia usafiri wa majini zinafanya kazi kwa ushirikiano. Katika kufanya hivyo, ushauri wa Shirika la Kimataifa linalosimamia Usafiri Baharini (*International Maritime Organization - IMO*) unazingatiwa.

Ushiriki katika Jumuiya ya Afrika Mashariki (EAC).

114. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kushiriki kwenye miradi ya pamoja ya Jumuiya ya Afrika Mashariki katika sekta ya usafiri wa barabara, maji, reli, anga, na sekta ya hali ya hewa. Katika sekta ya barabara, miradi inayohusika ni Mradi wa Barabara za Jumuiya ya Afrika Mashariki (*The East Africa Road Network Project - EARNP*). Mradi huu ulianzishwa mwaka 1998 kwa lengo la kujenga barabara kwa kiwango cha lami ambazo sifa zake ni lazima ziwe ni zile zinazounganisha nchi mbili au zaidi. Sekretariati ya Jumuiya kwa kushirikiana na nchi wanachama zinatafuta fedha ili kujenga na kukarabati barabara hizo. Dola za kimarekani milioni 142 za ujenzi wa barabara ya Arusha - Namanga - Athi River zimepatikana kutoka Benki ya Maendeleo ya Afrika (ADB) na Benki ya Japan ya Ushirikiano wa Kimataifa (JBIC). Ujenzi wa barabara hii umeanza. Mradi huu wa kilomita 240 utaunganisha Tanzania na Kenya ambapo kilomita 104 ziko Tanzania na kilomita 136 ziko Kenya. Aidha, Benki ya Maendeleo ya Afrika (ADB) imetoa fedha kwa ajili ya kufanya upembuzi yakinifu na usanifu wa barabara ya Arusha - Moshi - Holili/Teveta - Mwatati - Voi na Tanga - Horohoro - Saadan - Bagamoyo. Taratibu za kumpata Mtaalamu Mwelekezi zinaendelea.

Katika kuendeleza usafiri wa majini kwenye Jumuiya ya Afrika Mashariki, Sheria ya Usafiri katika Ziwa Victoria imekamilika na kuridhiwa na Bunge la Afrika Mashariki. Sheria hii inaandaliwa sanjari na Sheria ya Kamisheni ya Bonde la Ziwa Victoria. Aidha, Kamati ya Wakuu wa Mamlaka za Usafiri wa Majini na huduma za Bandari ya kuratibu maendeleo na kuoanisha Sera za usafiri wa majini imeanzishwa.

115. **Mheshimiwa Spika**, kuhusu usafiri wa reli, nchi za Afrika Mashariki zimeamua kuwa na Mpango Kamambe (*Railway Master Plan*) wa kuendeleza usafiri wa reli utakaounganisha nchi hizi. Mtaalam Mwelekezi yuko katika hatua za mwisho za kukamilisha kuandaa mpango huu. Mpango huu unajumuisha reli ya Tanga - Arusha - Musoma.

Ushiriki katika Jumuiya ya Nchi za Kusini mwa Afrika (SADC)

116. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kutekeleza miradi na programu mbalimbali zinazotekelezwa na nchi wanachama wa SADC. Katika mkutano wa Wakuu wa nchi uliofanyika Agosti, 2007 huko Lusaka, Zambia

uliazimia kuweka kipaumbele katika uendelezaji wa miundombinu ya uchukuzi. Tanzania ikiwa ni mwanachama wa jumuiya hiyo imewasilisha miradi hiyo ambayo mingi inagusa uendelezaji wa ukanda wa Mtwara. Miradi hiyo inalenga kuboresha huduma za usafiri katika bandari za Mtwara, Kasanga na Mbamba Bay na ujenzi wa barabara ya Mtwara – Mbamba Bay.

Maendeleo ya Watumishi.

117. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08 Wizara imeendelea na jukumu lake la kuwaendeleza na kuwahudumia wafanyakazi wake kijamii na kitaaluma. Katika kipindi hiki Wizara imeweza kuwapandisha vyeo Watumishi 130 wa kada mbali mbali, kuwathibitisha kazini watumishi 31 na kuwaajiri katika masharti ya kudumu na malipo ya uzeeni watumishi 25. Aidha, watumishi waliopelekwa katika mafunzo ya muda mrefu na mfupi walikuwa 77 ambapo kati yao watumishi 17 wanaendelea kupata mafunzo ya muda mrefu hapa nchini na watumishi 60 walipata mafunzo ya muda mfupi ndani na nje ya nchi.

Katika mwaka 2008/09, Wizara itaendelea na utaratibu wa kupima utendaji wa kazi kwa njia ya uwazi. Aidha, itaendelea na zoezi la kuwapandisha vyeo watumishi 30 na kuwapatia mafunzo mbalimbali ndani na nje ya nchi watumishi 80. Lengo ni kuwaongezea ujuzi na ufanisi katika kazi zao. Aidha, Wizara inatarajia kuajiri watumishi wapya 176 wa kada mbalimbali.

E. MASUALA MTAMBUKA

Habari, Elimu na Mawasiliano

118. **Mheshimiwa Spika**, ili kuweza kuelimisha Umma na jamii kwa ujumla kuhusu shughuli za Sekta zetu Wizara imeendelea kukitumia kitengo cha Habari, Elimu na Mawasiliano. Kitengo hiki ni kiungo muhimu kati ya Wizara, Vyombo vya Habari na jamii. Wizara imeweza kuwa na mawasiliano na jamii kwa njia za mikutano, taarifa kwenye magazeti, Luninga (TV), radio, na pia kupitia tovuti ya Wizara. Hivi sasa tovuti ya Wizara inaendelea kuboreshwa kwa kuzingatia mabadiliko yanayoendelea kufanyika katika muundo wa Wizara.

Kitengo kimeendelea kuboresha kumbukumbu za miradi inayosimamiwa na Wizara ikiwa ni pamoja na Barabara, Viwanja vya Ndege, Reli, Bandari, na Vivuko. Kumbukumbu hizo pia zitajumuisha ramani zitakazoonyesha barabara zinazosimamiwa na Wizara ya Miundombinu, reli, bandari na vivuko. Aidha, Kitengo kimeanza utaratibu wa kuandaa vipindi maalum vitakavyoonyesha na kuelezea

matukio mbalimbali ya sekta kwa ajili ya matumizi ya vipindi vya Televisheni na radio.

Katika mwaka 2008/09 Kitengo kinatarajia kuanzisha utaratibu wa kudumu wa kuendesha kampeni za upashaji habari kupitia vyombo vya habari na majukwaa mengine. Aidha, Wizara itaendelea kuboresha mfumo wa TOVUTI pamoja na taarifa zinazohusu shughuli zinazotekelezwa ili ziweze kuendana na mabadiliko yanayoendelea kufanyika katika sekta nzima ya miundombinu.

Rushwa, Jinsia na UKIMWI.

119. **Mheshimiwa Spika**, kwa kutambua athari na matokeo mabaya ya rushwa, Wizara iliendelea kuisisitiza umuhimu wa kufanya kazi kwa uwazi na uaminifu ili kuziba mianya ya rushwa. Katika kufanya hivyo watumishi wa Sekta wanaohusika na masuala ya manunuzi mbalimbali wametakiwa kutekeleza majukumu yao kwa kufuata taratibu zilizowekwa. Aidha Wizara imekuwa ikifuatilia mikataba yote ya manunuzi ili kuhakikisha kwamba inafanyika kwa haki na uwazi na bila upendeleo.

Kuhusu jinsia, idara ya Barabara kwa kupitia kitengo cha Ushirikishwaji wa Wanawake kinaendelea kuhamasisha na kuelimisha wanawake na jamii kwa ujumla ili wanawake waweze kushiriki kwa wingi zaidi katika kazi za ujenzi wa barabara. Ushirikishwaji huu unatofautiana kati ya mkoa na mkoa kulingana na mila na desturi, jitihada za wataalamu walioko kwenye mikoa na uelewa wa jamii husika. Hivi sasa ushirikishwaji wa wanawake katika kazi za barabara umefikia asilimia 30, lengo ni kufikia asilimia 50.

120. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kushirikiana na TACAIDS na wadau wengine katika kuhakikisha kwamba wafanyakazi wanapata kinga za kutosha za ugonjwa hatari wa UKIMWI. Katika kipindi cha 2007/08 Wafanyakazi wameweza kupata mafunzo ya jinsi ya kijikinga na UKIMWI, matumizi ya dawa za kurefusha maisha na kuishi kwa matumaini na vifaa vya kinga. Aidha, Wizara imeendelea kuwahamasisha watumishi kupima afya zao na kwa walioathirika na virusi vya UKIMWI wameendelea kupatiwa huduma za dawa kwa magonjwa nyemelezi, dawa za kurefusha maisha (ARV) na lishe bora.

Katika mwaka 2007/08 Wizara ilitengewa shilingi milioni 65.0 ikiwa ni fedha zinazotolewa na Benki ya Dunia kwa ajili ya Mradi wa Kupambana na janga la UKIMWI. Kazi zilizofanyika katika kipindi hiki ni pamoja na kufanya tathmini ya tabia na mienendo ya watumishi ili kuona wanabadilika kwa kiasi gani ili kupunguza maambukizo ya UKIMWI. Katika mwaka 2008/09, Wizara itaandaa mwongozo wa Sera

ya UKIMWI (HIV/AIDS Policy Guidelines) sehemu ya kazi ambayo itatumika kama mwongozo wa kuendesha shughuli za UKIMWI pamoja na kutoa huduma kwa waathirika wa UKIMWI.

TAASISI ZA MAFUNZO

121. **Mheshimiwa Spika**, Wizara ya Miundombinu inasimamia vyo vinavyotoa mafunzo yanayohusika na sekta. Vyo hivyo ni pamoja na:-

Chuo cha Taifa cha Usafirishaji (NIT)

122. **Mheshimiwa Spika**, Serikali imeendelea kuboresha Chuo cha Taifa cha Usafirishaji (NIT) ili kiwe kituo bora kinachokidhi mahitaji ya Sekta ya Uchukuzi. Katika mwaka 2007/08, Chuo kimesajili wanafunzi 442 ambao ni pungufu kwa asilimia 2 ikilinganishwa na mwaka 2006/07 ambapo wanafunzi 450 walisajiliwa. Chuo kimeendesha kozi fupi na ndefu katika ngazi ya Stashahada ya juu na Stashahada ya kawaida kwenye nyanja za Uongozi katika usafirishaji, uondoshaji na usafirishaji mizigo na ufundi wa magari. Aidha, Chuo kinaendelea kufanya kazi za utafiti na uelekezi katika masuala ya usafirishaji. Chuo kimeendelea kuimarisha ushirikiano na Vyo vingine ndani na nje ya nchi.

123. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2008/09 Chuo kimepanga kujitangaza zaidi ndani na nje ya nchi ili kuweza kuongeza idadi ya wanafunzi. Aidha, chuo kitaongeza majengo ya madarasa, hosteli na kuendelea na ujenzi wa maktaba. Chuo kimedhamiria kujiendeleza ili kuweza kufikia lengo la kutoa shahada ya Uzamili na baadaye hadi Shahada ya Udaktari wa Falsafa.

Chuo cha Ujenzi - MOROGORO

124. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08, Chuo kilifundisha mafundi Sanifu 73 wa fani mbalimbali, kiliendesha mafunzo ya mafundi stadi 51 na madereva wapya 201 na madereva wa taasisi za umma 18. Katika mwaka 2008/09, Chuo kinatarajia kutoa mafunzo kwa mafundi sanifu 120, madereva wa vyombo vya Umma 40, madereva wapya 230 na mafundi stadi 60.

Chuo cha Bahari – Dar es Salaam (DMI)

125. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08, Chuo kimeendelea kutoa mafunzo ya kuendeleza rasilimali watu katika sekta ya usafiri wa majini. Mafunzo hayo yanatolewa kwa kuzingatia Mikataba wa kimataifa inayosimamiwa na Shirika la Kimataifa la Usimamizi wa Usafiri wa Majini (International Maritime Organisation-IMO) na kwa kuzingatia viwango vinavyohakikiwa na Shirika la Ukaguzi wa Ubora wa Masuala yanayohusu Bahari. Shughuli nyingine za Chuo ni pamoja na utoaji wa huduma ya ukarabati wa vifaa vya kuokolea majini (liferafts) na Wakala wa kutafuta ajira kwa mabaharia (DMI Crew Agency) ulioanza kazi Mei, 2007.

Katika mwaka 2007/08, idadi ya wanafunzi waliojiunga na chuo ni 5,451, kati ya hao wanafunzi wa mafunzo ya muda mrefu 262 na muda mfupi ni 5,189. Aidha, wanafunzi wa mafunzo ya muda mrefu ni pamoja na fani ya uongozi wa meli 83, wahandisi wa meli 90, uongozi wa usafirishaji 19, mabaharia wa kawaida 70. Chuo kimeweza kutafuta ajira 252 katika meli zilizosajiliwa ndani na nje ya nchi. Jumla ya meli 14 zimeweza kufanyiwa ukarabati wa vifaa vya kuokolea (life rafts). Pamoja na shughuli hizo chuo kimeendelea kuwa na ushirikiano na vyuo vingine kutoka ndani na nje ya nchi ili kukuza mitaala yake. Aidha, chuo kiliweza kuanzisha mahusiano ya kimasomo na Chuo Kikuu cha Dalian cha Jamhuri ya Watu wa China, Chuo Kikuu cha Stord-Haugesund cha Norway na Chuo cha Namibia Maritime and Fisheries Institute (NAMFI).

126. **Mheshimiwa Spika**, pamoja na mafanikio hayo, Chuo kilikabiliwa na changamoto mbalimbali ikiwa ni pamoja na idadi ndogo ya wanafunzi wa kitanzania kutokana na kutopewa mikopo ya elimu kutoka katika Bodi ya Mikopo na ukosefu wa nafasi za mafunzo kwa vitendo. Mikakati ya Chuo ni kutoa mafunzo ya ubaharia katika ngazi ya Shahada (NTA Level 7 & 8) na kununua vifaa vya kufundishia vinavyokidhi matakwa ya Mikataba ya Kimataifa ya masuala ya bahari (International Maritime Conventions).

127. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2008/09 chuo kitaanza kutoa huduma ya kuwapatia wenye meli vifaa vya kuainisha sehemu meli ilipozama au ilipopotea. Vifaa hivi vinaitwa 'Emergency Position Indicating Radio Beacons' (EPIRBs). Katika ukanda huu wa Afrika huduma hii inatolewa katika nchi mbili Misri na Afrika Kusini. Hii ni hatua nzuri kwa Chuo kwa kuweza kutoa huduma hii kwenye meli ambazo zinasafiri kwenye Maziwa na Bahari.

Chuo cha Hali ya Hewa- KIGOMA

128. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08, Mamlaka ya Hali ya Hewa, iliendelea kutoa mafunzo ya daraja la tatu katika Chuo cha Hali ya Hewa, Kigoma na mafunzo ya daraja la pili katika tawi la Chuo hicho lililopo kwenye Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Julius Nyerere. Jumla ya wanafunzi 46 walimaliza mafunzo na wengine 44 wanaendelea na mafunzo ya daraja la tatu. Wanafunzi 26 wamemaliza masomo ya utabiri wa hali ya hewa daraja la pili na wengine 28 wanaendelea na masomo.

Chuo cha Usalama wa Usafiri wa Anga (Civil Aviation Training Center - CATC) - DAR ES SALAAM

129. **Mheshimiwa Spika**, Chuo kimeendelea kutoa mafunzo yahasuyo shughuli za usafiri wa anga na uendeshaji wa viwanja vya ndege. Mafunzo haya hutolewa kwa wanafunzi wa ndani na nje ya nchi. Katika mwaka 2007/08 jumla ya idadi ya wahitimu kutoka chuo cha CATC walikuwa 276 ambapo ni ongezeko la asilimia 0.36 ikilinganishwa na mwaka 2006/07. Kati ya wahitimu hao 276, idadi ya wahitimu wa kike ni 86, sawa na ongezeko la wanafunzi 28 (au asilimia 48) ya wahitimu wa kike ikilinganishwa na mwaka 2006/07. Aidha, Chuo kimeweza kuongeza idadi ya kozi zinazotolewa kutoka 41 hadi kufikia 44 na kuwaendeleza kielimu na kitaaluma wakufunzi 8. Chuo kilipokea wanafunzi 33 kutoka nchi za Botswana, Namibia, Uganda, Msumbiji, Zambia, Liberia na Nigeria na hivyo kuingizia nchi fedha za kigeni.

Katika mwaka 2008/09 chuo kimepanga kujitangaza zaidi, ndani na nje ya nchi ili kuongeza idadi ya wanafunzi pamoja na kufunga “simulator” ya kisasa kwa mafunzo ya waongoza ndege.

Chuo cha Matumizi ya Teknolojia Stahili ya Nguvu Kazi (Appropriate Technology Training Institute – ATTI) - MBEYA

130. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2007/08, Chuo cha Matumizi ya teknolojia Stahili ya Nguvu Kazi (ATTI) kiliendelea kufundisha matumizi ya teknolojia stahili inayotegemea nguvu kazi katika ukarabati na matengenezo ya barabara, hivyo kutoa ajira na kipato kwa wananchi. Aidha, kitengo cha “Labour Based technology Unit” kiliendelea kuratibu matumizi ya teknolojia stahili, kutoa maelekezo, ushauri na miongozo mbalimbali kwa wadau wa kazi za barabara kuhusu matumizi bora ya teknolojia stahili ya nguvu kazi na mafunzo

Katika mwaka 2008/09 Chuo kitaendelea na usimamiaji wa utekelezaji wa mpango wa “Taking Labour Based Technology (LBT) to Scale”. Pia kitaendelea kutoa elimu kwa njia ya uhamasishaji, kutoa mafunzo kwa watumishi mbalimbali ili waweze kuwa na utaalamu wa kusimamia kazi na kukiendeleza kituo cha utunzaji habari zinazohusu teknolojia ya nguvu kazi.

F. SHUKURANI

131. **Mheshimiwa Spika**, kwa niaba ya Wizara ya Miundombinu napenda kuwashukuru kwa dhati wale wote walioshirikiana nasi katika kipindi cha 2007/08 katika kutimiza malengo yetu. Shukurani zetu pia ziwaendee Washiriki wetu wa maendeleo (Development Partners) wanaoshirikiana nasi katika kutekeleza programu na mipango yetu ya Sekta za Ujenzi, Uchukuzi na Hali ya Hewa. Wahisani hao wanajumuisha mashirika na taasisi za kimataifa zinazochangia katika kuboresha utoaji huduma na miundombinu ya sekta zetu. Nchi na mashirika hayo ni pamoja na; Shirika la Kimataifa la Usafiri wa Baharini (IMO), Shirika la Kimataifa la Usafiri wa Anga (ICAO), Shirika la Hali ya Hewa Duniani (WMO), Benki ya Dunia (WB), Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB), Benki ya Kiarabu ya Maendeleo ya Afrika (BADEA), OPEC Fund, Umoja wa nchi za Ulaya, “Third World Organization for Women in Science” (TWOWS), UNESCO, Nchi za Urusi, Afrika Kusini, Uingereza, Marekani, Uholanzi, Japan, India, China, Denmark, Norway, Ubeligiji, Ujerumani na wengine wengi.

132. **Mheshimiwa Spika**, napenda pia kuwashukuru wananchi na wadau mbalimbali hasa sekta binafsi kwa ushirikiano wao katika kutekeleza malengo ya sekta zetu. Shukurani za pekee ziwaendee Waheshimiwa wabunge wenzangu kwa michango yao ambayo imechangia katika kuimarisha huduma zitolewazo na Wizara. Naomba waendee na moyo huo ili tuweze kuendeleza sekta hii ambayo ni muhimu katika kuchangia maendeleo ya nchi yetu.

133. **Mheshimiwa Spika**, shukurani zangu hazitakuwa kamili bila kuwashukuru viongozi wenzangu katika Wizara nikianzia na Naibu Waziri, Mheshimiwa **Hezekia Chibulunje (Mb.)**, Katibu Mkuu **Eng. Omar Abdalah Chambo** na Naibu Katibu Mkuu **Bi. Joyce K. G. Mapunjo**. Aidha, nawashukuru Wakuu wa Idara, Viongozi wa Taasisi zilizo chini ya Wizara, watumishi na Wataalamu wote wa Wizara kwa kujituma katika kusimamia utekelezaji wa Majukumu ya Wizara. Naomba waendee na juhudi hizo katika kipindi kijacho ili tuweze kutekeleza malengo tuliojiwekea kwenye sekta zetu.

G. MAOMBI YA FEDHA KWA MWAKA 2008/09

134. **Mheshimiwa Spika**, ili Wizara ya Miundombinu iweze kutekeleza majukumu na malengo yake ya mwaka 2008/09, naomba kutoa hoja kwamba Bunge lako tukufu liidhinishhe jumla ya shilingi **801,961,340,900** kwa ajili ya matumizi ya Wizara kwa mwaka 2008/09. Kati ya fedha hizo, matumizi ya kawaida ni shilingi **208,784,558,000** ambapo shilingi **2,342,662,000** ni mishahara ya watumishi wa Wizara (PE), na shilingi **206,441,896,000** ni fedha za Matumizi Mengineyo (OC). Bajeti ya Miradi ya Maendeleo ni shilingi **593,176,782,900** ambapo kati ya hizo, shilingi **356,156,302,000** ni fedha za ndani na shilingi **237,026,480,900** ni fedha za nje.

135. **Mheshimiwa Spika**, napenda tena nitoe shukurani zangu za dhati kwako binafsi na kwa Waheshimiwa Wabunge kwa kunisikiliza. Hotuba hii inapatikana pia katika tovuti ya Wizara kwa anuani ya: **www.infrastructure.go.tz**.

136. **Mheshimiwa Spika**, pamoja na hotuba hii nimeambatisha orodha ya Miradi itakayotekelezwa katika mwaka 2008/09 pamoja na kiasi cha fedha kilichotengwa kutekeleza miradi hiyo (**Kiambatanisho Na. 2**). Aidha, **Kiambatanisho Na. 3** ni mchanganuo wa Miradi ya Barabara za Mikoa itakayotekelezwa katika mwaka 2008/09 pamoja na fedha zilizotengwa katika kutekeleza miradi hiyo.

137. **Mheshimiwa Spika**, naomba kutoa hoja.